

OCENA SKUTKÓW REGULACJI
PROJEKTU USTAWY O ŚWIADCZENIU USŁUG NA TERYTORIUM
RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ
WDROŻENIE DYREKTYWY 2006/123/WE DOTYCZĄCEJ USŁUG NA
RYNKU WEWNĘTRZNYM

SPIS TREŚCI:

1. Analiza problemu.....	3
2. Cele Regulacji.....	7
2.1. Cele ogólne.....	7
2.2. Cele operacyjne.....	7
3. Opcje.....	9
3.1. Rezygnacja z regulacji.....	9
3.2. Interwencja o charakterze pozalegisłacyjnym.....	10
3.3. Interwencja o charakterze legislacyjnym.....	11
3.4. Konkluzja.....	13
4. Konsultacje.....	14
5. Analiza Relacji Korzyści do Kosztów.....	17
5.1. Podmioty, na które będzie miała wpływ regulacja.....	17
5.1.1. Ograny administracji rządowej i samorządowej.....	17
5.1.2. Przedsiębiorcy prowadzący działalność gospodarczą zgodnie z ustawą o swobodzie działalności gospodarczej:.....	17
5.1.3. Przedsiębiorcy prowadzący działalność usługową nieobjęci przepisami ustawy o swobodzie działalności gospodarczej.....	20
5.1.4. Przedsiębiorcy czasowo świadczący usługi z innych państw UE.....	20
5.1.5. Organizacje przedsiębiorców i samorządy zawodowe.....	21
5.1.6. Przykładowe usługi będące przedmiotem analizy kosztów i korzyści.....	21
5.1.7. Wnioski.....	25
5.2. Wpływ na finanse publiczne.....	27
5.2.1. Szacunkowa ocena utworzenia punktu kontaktowego.....	27
5.2.2. Likwidacja i zmiany w systemach reglamentacji.....	27
5.3. Symulacja ilościowa skutków wdrożenia dyrektywy w projektowanej ustawie o świadczeniu usług.....	27
5.3.1. Charakterystyka scenariuszy bazowych.....	28
5.3.2. Szok inwestycyjny, szok realokacyjny na rynku pracy – kalibracja.....	35
5.4. Wpływ na konkurencyjność gospodarki.....	37
5.4.1. Wpływ na PKB i inwestycje.....	37
5.4.2. Wpływ na przedsiębiorstwa sektora usługowego.....	42
5.4.3. Ocena zmiany sytuacji konkurencyjnej polskich przedsiębiorstw.....	46
5.4.4. Szanse i zagrożenia dla małych i średnich przedsiębiorstw.....	50
5.4.5. Podsumowanie.....	52
5.5. Wpływ na rynek pracy.....	52
5.6. Wpływ na sytuację i rozwój regionalny.....	58
5.7. Wpływ na konsumentów i gospodarstwa domowe.....	60
5.8. Czy implementacja dyrektywy w projektowanej ustawie pozwoli Polsce osiągnąć status gospodarki opartej na wiedzy?.....	63
5.8.1. Wpływ projektowanej ustawy na jakość otoczenia instytucjonalno-prawnego.....	64
5.8.2. Wpływ projektowanej ustawy na rozwój infrastruktury informatycznej.....	64
5.8.3. Wpływ projektowanej ustawy na unowocześnianie struktury zatrudnienia w usługach.....	65
5.8.4. Wpływ projektowanej ustawy na rozwój offshoringu.....	66
5.9. Podsumowanie.....	69
6. Wprowadzenie, egzekwowanie i monitoring.....	71
7. Plan wdrożenia.....	72

1. ANALIZA PROBLEMU

Sektor usług w Unii Europejskiej wytwarza około 70 % ogólnego PKB, również jego udział w strukturze zatrudnienia dominuje nad pozostałymi sektorami gospodarki. Nie bez znaczenia jest fakt, że 89 % działalności małych i średnich przedsiębiorstw (MŚP) w Unii Europejskiej ulokowanych jest w usługach. Jednakże, jedynie 20 % działalności usługowej w UE przypada na wymianę transgraniczną.

Obszerny Raport Komisji Europejskiej *o stanie rynku wewnętrznego usług* z 2002 roku (COM [2002] 441 final) zidentyfikował nie tylko bariery prawne i pozaprawne stosowane przez kraje członkowskie, ale również wskazał na ich negatywny wpływ na działalność i konkurencyjność europejskich usługodawców.

Raport wskazał ograniczenia w swobodzie przedsiębiorczości oraz transgranicznym świadczeniu usług. Wykazano istnienie nieuzasadnionych ograniczeń nieomal na każdym etapie prowadzenia działalności usługowej:

- zakładanie działalności usługowej – dyskryminujące bariery w dostępie do systemu zezwoleń, ograniczenia dotyczące formy prowadzenia działalności, powtarzanie wymogów już spełnionych w kraju pochodzenia,
- organizacja przedsiębiorstwa – ograniczenia w używaniu sprzętu i materiałów potrzebnych do świadczenia usług, korzystaniu z usług dla biznesu, bariery w delegowaniu pracowników,
- promocja usług – całkowity zakaz informacji handlowych, dyskryminujące ograniczenia w reklamie usług,
- dystrybucja i sprzedaż – różnice w przepisach dot. zobowiązań umownych, obowiązki rejestracyjne i składanie deklaracji ograniczających swobodę świadczenia usług,
- kwestie posprzedażne – bariery wynikające z różnic w uregulowaniu w państwach członkowskich kwestii ubezpieczeń, gwarancji finansowych, odpowiedzialności zawodowej.

Raport wskazał również na istnienie znacznych barier w dostępie do usług dla potencjalnych konsumentów. Brak odpowiedniej informacji i problemy w dotarciu do usług

transgranicznych, jak również niewielka ochrona w przypadku nadużyć, prowadzi w tym zakresie do fragmentacji rynku wewnętrznego.

Ograniczenia na rynku wewnętrznym usług są szczególnie uciążliwe dla małych i średnich przedsiębiorstw. Nie dysponują one zwykle odpowiednimi środkami na konsultację prawną czy reklamę w innych państwach członkowskich. W konsekwencji MŚP często rezygnują z podjęcia działalności usługowej w innych państwach członkowskich.

Wnioski płynące z Raportu przyspieszyły działania Komisji Europejskiej. Ówczesny Komisarz ds. Rynku Wewnętrznego, Frits Bolkenstein, przygotował i przekazał Parlamentowi Europejskiemu i Radzie Unii Europejskiej, dnia 13 stycznia 2004 r. projekt dyrektywy o usługach na rynku wewnętrznym, liberalizujący rynek usług Unii Europejskiej. Burzliwe negocjacje w ramach Rady UE i Parlamentu Europejskiego, z aktywnym udziałem europejskich partnerów społecznych, zakończyły się przyjęciem Dyrektywy 12 grudnia 2006 r. Państwa członkowskie są zobowiązane do wdrożenia dyrektywy do 28 grudnia 2009 r.

Dyrektywa reguluje swobodę świadczenia usług i swobodę zakładania przedsiębiorstw. Stanowi uregulowanie prawne o charakterze *lex generalis* w powyższych obszarach. Zagadnienia związane ze świadczeniem usług i zakładaniem przedsiębiorstw, które zostały uregulowane w innych aktach prawa wspólnotowego wyłączone są na zasadzie *lex specialis* z zakresu dyrektywy.

Dyrektywa ma na celu zapewnienie usługodawcy i usługobiorcy większej pewności prawnej przy jednoczesnym ułatwieniu świadczenia usług, zakładania przedsiębiorstw i korzystania z usług. W tym celu dyrektywa nakłada na państwa członkowskie m.in. obowiązek wprowadzenia systemu umożliwiającego dopełnienie formalności potrzebnych do świadczenia usługi również w formie elektronicznej w pojedynczym punkcie kontaktowym.

Dyrektywa gwarantuje realizację swobody świadczenia usług, lecz w uzasadnionych przypadkach wprowadza ograniczenia. Państwa członkowskie zobowiązują się powstrzymać od nakładania własnych wymogów na zagranicznych usługodawców, o ile nie jest to uzasadnione względami porządku publicznego, bezpieczeństwa publicznego, zdrowia publicznego i ochrony środowiska. Jednocześnie państwo członkowskie siedziby

usługodawcy jest zobowiązane do kontroli przedsiębiorcy, zapewnienia jakości i bezpieczeństwa świadczonej usługi. Dyrektywa *expressis verbis* reguluje ugruntowane w orzecznictwie Trybunału Sprawiedliwości WE (TSWE) prawo usługobiorcy do korzystania z usługi.

Dalszemu ułatwianiu korzystania ze swobody działalności gospodarczej mają służyć m.in. zawarte w dyrektywie przepisy dotyczące zniesienia nieuzasadnionych barier na prowadzenie działalności gospodarczej. Systemy reglamentacji mają być ograniczone do niezbędnego minimum, a istniejące muszą spełniać ugruntowane w orzecznictwie TSWE wymogi niedyskryminacji i proporcjonalności.

Dyrektywa ustanawia również ramy prawne dla współpracy administracyjnej między państwami członkowskimi. Ma ona zagwarantować właściwe funkcjonowanie rynku wewnętrznego w zakresie usług. Zapewnienie skutecznego nadzoru nad usługodawcami oraz pełnej informacji na temat przedsiębiorcy i świadczonych usług pozwoli uniknąć pomnażania środków kontroli i braku zaufania między państwami w tym zakresie.

W odniesieniu do swobody przedsiębiorczości dyrektywa wprowadza listę wymogów zakazanych, których państwa członkowskie (zgodnie z orzecznictwem Trybunału WE) nie mogą stosować wobec przedsiębiorców z innych krajów UE, jak np. stosowanie testu ekonomicznego, wymóg miejsca zamieszkania na terytorium miejsca prowadzenia działalności gospodarczej.

Polska, przystępując do Unii Europejskiej, w konsekwencji procesu screeningu dostosowała wiele ze swoich przepisów do uwarunkowań rynku wewnętrznego. Jednakże, w zakresie swobody świadczenia usług zawartej w art. 49-55 Traktatu ustanawiającego Wspólnotę Europejską, nie przyjęto żadnych środków legislacyjnych gwarantujących jej realizację. Brak odpowiednich przepisów polskich doprowadził do niepewności prawnej zarówno wśród przedsiębiorców transgranicznie świadczących usługi, jak również pracowników administracji odpowiedzialnych za stosowanie przepisów dot. różnych aspektów prowadzenia działalności gospodarczej. Tym samym istnieje potrzeba utworzenia przepisów krajowych w zakresie zapewnienia stosowania swobody świadczenia usług.

Przygotowując się do realizacji zasady swobody przedsiębiorczości, przed przystąpieniem do UE, Polska usunęła ze swojego prawodawstwa przepisy bezpośrednio dyskryminujące

przedsiębiorców z innych krajów UE. Mimo wcześniejszych zmian, przegląd systemów reglamentacji w prawie polskim wskazuje, że wiele procedur uzyskiwania zezwoleń może być pośrednio dyskryminujące. Procedury często są bardzo skomplikowane, a instytucja dorozumianej zgody występuje jedynie w przypadku wpisu do rejestru działalności regulowanej. Deregulacja w przepisach dot. systemów reglamentacji byłaby niezwykle korzystna również dla polskich przedsiębiorców.

Problem uproszczeń legislacyjnych w działalności gospodarczej jest również przedmiotem analiz Banku Światowego. W corocznych raportach *Doing Business* Bank analizuje sytuację ekonomiczną ponad 170 państw świata. W roku 2009 Polska zajęła 76 miejsce w rankingu łatwości prowadzenia działalności gospodarczej (*ease of doing bussines ranking*). Jednym z wskaźników łatwości prowadzenia działalności gospodarczej, na podstawie których jest prowadzona klasyfikacja, jest wskaźnik koncesjonowania działalności. W tym zakresie Polska zajęła 158 miejsce. Na podstawie powyższego raportu liczba formalności w Polsce wynosi 30, czas: 308 dni, a koszt 137 % dochodu *per capita*. Dla porównania Holandia, która jest uważana za lidera reformy regulacji zajęła w roku 2009 miejsce 51 w rankingu łatwości prowadzenia działalności gospodarczej. Wskaźnik koncesjonowania działalności gospodarczej umożliwił Królestwu Niderlandów zajęcie 91 miejsca. Liczba formalności w Holandii wynosi 18, czas to 230 dni a koszt 112,1 % dochodu *per capita*.

Wyniki raportu pokazują, jak ważne jest podjęcie w Polsce zdecydowanych działań w celu redukcji obciążeń administracyjnych. Wymogi dyrektywy w tym zakresie wychodzą naprzeciw oczekiwaniom przedsiębiorców.

W Polsce zakończył się pierwszy etap prac nad zmianami mającymi ułatwić rozpoczęcie działalności gospodarczej. Na tym etapie wprowadzone tzw. „jedno okienko” mające ułatwić zakładanie firmy (rejestrację działalności gospodarczej i dopełnienie innych formalności z tym związanych). Obecnie trwają prace nad stworzeniem platformy elektronicznej usług administracji publicznej (e-PUAP) oraz stworzeniem Centralnej Informacji o Działalności Gospodarczej. Platforma ta jest przygotowana do umożliwienia przedsiębiorcy dopełnienia ww. procedur. Dyrektywa o usługach zakłada ustanowienie pojedynczego punktu kontaktowego dla usługodawców.

2. CELE REGULACJI

2.1. Cele ogólne

Celem inicjatywy prawodawczej prowadzącej do przedstawienia przez Komisję Europejską projektu dyrektywy o usługach było dążenie do uzyskania rzeczywistego rynku wewnętrznego w usługach tak, aby w tym największym zakresie gospodarki europejskiej zarówno przedsiębiorstwa jak i konsumenci mogli w pełni korzystać z oferowanych przez wspólny rynek możliwości. Wspierając rozwój zintegrowanego rynku wewnętrznego w dziedzinie usług, dyrektywa w swojej finalnej formie powinna zapewnić:

- poprawę warunków wzrostu ekonomicznego i zatrudnienia w UE,
- utworzenie realnego rynku wewnętrznego usług, poprzez usunięcie barier prawnych i administracyjnych w rozwoju działalności usługowej,
- wzmocnienie praw konsumentów jako usługobiorców,
- stworzenie wiążących prawnie obowiązków efektywnej współpracy administracyjnej między państwami członkowskimi.

Dodatkowo dyrektywa stanowi główny element odnowionej strategii lizbońskiej na rzecz wzrostu gospodarczego i zatrudnienia (Komunikat Komisji „Wspólne działania na rzecz wzrostu gospodarczego i zatrudnienia – Nowy początek strategii lizbońskiej, COM (2005) 24 z 2.2.2005.) Przewidując uproszczenia administracyjne dyrektywa wspiera również program na rzecz lepszego stanowienia prawa (Komunikat Komisji „Strategiczny przegląd procesu lepszego stanowienia prawa w Unii Europejskiej COM (2006)689 z 14.11.2006.

2.2. Cele operacyjne

Mając na uwadze powyższe kwestie regulacja, która jest przedmiotem obecnej analizy prócz celów ustanowionych przez Komisję Europejską powinna doprowadzić do:

- zagwarantowania swobody świadczenia usług w Polsce.

Każdy obywatel UE powinien mieć zagwarantowane prawo do swobodnego świadczenia usług transgranicznie w zakresie uregulowanym przez TWE i orzecznictwo Trybunału Sprawiedliwości WE. Przedmiotowa regulacja ma zapewnić, że na zagranicznych usługodawców nie będą nakładane nieuzasadnione wymogi. Ewentualne utrudnienia w swobodzie świadczenia usług powinny mieć charakter wyjątkowy i mogą być stosowane w ściśle określonych przypadkach. Należy również

mieć na uwadze zapewnienie usługobiorcom dostępu do usług z innych krajów UE na takich zasadach, na jakich korzystają z usług krajowych. W celu zagwarantowania pewności prawnej warto objąć regulacją jak największą grupę usług, również tych wyłączonych z zakresu dyrektywy.

- zniesienia i/lub uproszczenie systemów reglamentacji dot. działalności gospodarczej,

W dyrektywie nacisk położono na likwidację istniejących systemów reglamentacji. Również wyniki raportu Banku Światowego – *Doing Business* dotyczące Polski wskazują na potrzebę zmian w zakresie koncesjonowania działalności.

Tam gdzie nie jest możliwe ich zniesienie należy wprowadzić jasne warunki dostępu do działalności gospodarczej w tym zakresie. Klarowne i niedyskryminujące zasady ustanowione w dyrektywie o usługach powinny mieć jak najszersze zastosowanie. Tym samym liberalizacja zasad reglamentacji dostępu do wykonywania działalności powinna objąć wszystkie rodzaje działalności gospodarczej. Należy wprowadzić zasadę dorozumianej zgody, wydawać zezwolenia na czas nieokreślony oraz przenieść ciężar kontroli prowadzonej przez organy administracji publicznej z kontroli uprzedniej na kontrolę następczą.

- stworzenia pojedynczych punktów kontaktowych (PPK) umożliwiających dopełnienie w jednym miejscu wszelkich procedur związanych z podejmowaniem i prowadzeniem działalności gospodarczej.

Wymogi dyrektywy w zakresie stworzenia PPK są częściowo zbieżne z planowaną nowelizacją ustawy o swobodzie działalności gospodarczej, która ma wprowadzić Centralną Informację o Działalności Gospodarczej. Obie koncepcje mają zbliżony zakres funkcjonalny w odniesieniu do rejestracji działalności gospodarczej i udostępniania informacji o przedsiębiorcach. Dodatkowo, PPK zgodnie ze zobowiązaniami dyrektywy o usługach musi umożliwić przedsiębiorcy uzyskanie zezwolenia niezbędnego do prowadzenia danej działalności gospodarczej (funkcja administracyjna). Projekt nowego systemu powinien również respektować zasadę równego traktowania przedsiębiorców krajowych i zagranicznych. Ze względu na potrzebę zagwarantowania pewności prawnej przedsiębiorcy jak również realizację zasady równego traktowania system PPK powinien być dostępny dla wszystkich przedsiębiorców, a nie tylko tych, którzy prowadzą działalność usługową.

3. OPCJE

3.1. Rezygnacja z regulacji

Państwa członkowskie są odpowiedzialne za prawidłową implementację dyrektyw, co wynika z art. 249 TWE. Traktat w tym zakresie zobowiązuje państwa członkowskie do osiągnięcia rezultatu zakładanego przez dyrektywę. Pozostawia natomiast organom krajowym swobodę wyboru formy i środków do osiągnięcia tego celu. Trybunał WE podkreśla konieczność zapewnienia w prawie krajowym pełnej, praktycznej skuteczności dyrektywy (*effect utile*), co gwarantuje osiągnięcie wyznaczonego rezultatu (orzeczenie C-410/01 Fritsch). Dyrektywa o usługach nakłada na państwa członkowskie szereg obowiązków, które mają prowadzić do wyznaczonego przez Komisję celu – utworzenia rzeczywistego rynku wewnętrznego w zakresie usług. Ustanowienie pojedynczych punktów kontaktowych, przygotowanie instytucji do ścisłej współpracy administracyjnej między państwami czy przeprowadzenie przeglądu prawodawstwa krajowego pod kątem nieuzasadnionych ograniczeń w handlu usługami nie będą możliwe bez interwencji legislacyjnej ze strony państw członkowskich.

Dodatkowo, wskazane powyżej braki w prawie polskim w zakresie swobody świadczenia usług, ograniczenia w systemach reglamentacji czy konieczność stworzenia pojedynczych punktów kontaktowych wymagają inicjatywy regulacyjnej ze strony odpowiednich organów. Zgodnie z orzecznictwem Trybunału WE państwo członkowskie nie ma prawa odstąpić od czynności implementacyjnych argumentując, że skuteczność postanowień może być osiągnięta przez zastosowanie doktryny bezpośredniego skutku (C-102/79 Komisja Europejska przeciwko Królestwu Belgii). Trybunał wskazał, że to państwa członkowskie są adresatami dyrektyw, a doktryna skuteczności bezpośredniej niektórych postanowień dyrektywy ma charakter uzupełniający. Decyzja ta umożliwiła jednostkom dochodzenie swoich praw w przypadku niewdrożenia bądź nieprawidłowego wdrożenia dyrektywy.

Tym samym, mając na uwadze powyższe argumenty oraz konieczność zbyt kompleksowych zmian w prawodawstwie polskim, należy stwierdzić, że brak interwencji regulacyjnej w zakresie implementacji dyrektywy o usługach nie doprowadzi do realizacji celów głównych i operacyjnych regulacji. Jednocześnie, brak inicjatywy w tym zakresie ze strony Polski może zostać uznany przez Komisję Europejską za niewywiązanie się ze zobowiązań ciążących na państwach członkowskich na mocy TWE. Komisja może wszcząć przeciwko Polsce procedurę na podstawie art. 226 TWE.

3.2. Interwencja o charakterze pozalegislacyjnym

Komisja zachęca państwa członkowskie do podjęcia środków pozalegislacyjnych w celu poprawy jakości usług i przejrzystości prawa dla usługobiorców. W tym zakresie art. 26 dyrektywy KE proponuje różne formy certyfikacji, opracowywanie kart jakości czy znaków jakości przez zrzeszenia zawodowe itp. Państwa członkowskie mogą również zachęcać do stosowania takich środków np. przez kampanie uświadamiające, organizowanie warsztatów i konferencje finansowane z odpowiednich programów w tym zakresie.

Następnie, art. 37 zachęca państwa członkowskie, aby we współpracy z Komisją przyjmowały kodeksy postępowania na poziomie europejskich organizacji zawodowych. Kodeksy mają przyczynić się do swobody świadczenia usług i porównywalnego poziomu ochrony usługobiorców.

Wprowadzenie przepisów art. 26 i 37 wymagało będzie od państw członkowskich podjęcia praktycznych kroków, polegających na wspieraniu podmiotów gospodarczych i zrzeszeń. Niewskazane jest wprowadzanie przepisów prawnych w tym zakresie.

Również rozdział poświęcony współpracy administracyjnej wymaga wprowadzenia praktycznych uzgodnień niezbędnych do skutecznej wymiany informacji między państwami członkowskimi. Podobnie jest w przypadku organizacji procesu przeglądu i identyfikacji przepisów wymagających zmiany.

Dodatkowo, implementacja powinna nawiązywać do istniejącej hierarchii aktów prawnych. Normy implementacyjne muszą mieć co najmniej taką samą moc jak uprzednio obowiązujące przepisy prawa krajowego w tym zakresie. W przypadku wprowadzenia w dyrektywie nowych uregulowań (współpraca administracyjna, pojedyncze punkty kontaktowe, swoboda świadczenia usług) należy zastosować taką rangę przepisów, które byłyby uchwalone, w sytuacji gdy dana dziedzina byłaby pierwszy raz regulowana w prawie krajowym. Dyrektywa o usługach nakłada na państwa obowiązek zmian w systemach reglamentacji, przepisach dotyczących swobody działalności gospodarczej. Wprowadza również nowe rozwiązania, (m.in. instytucję dorozumianej zgody, potwierdzenie przyjęcia wniosku), które zgodnie z argumentami powyżej powinny być regulowane na poziomie ustawowym.

Tym samym, należy stwierdzić, że interwencja o charakterze pozalegisłacyjnym nie może być użyta jako jedyne narzędzie implementacji dyrektywy o usługach.

3.3. Interwencja o charakterze legislacyjnym

Komisja Europejska wielokrotnie podkreślała, że dla osiągnięcia wyznaczonych dla dyrektywy o usługach celów konieczna jest pełna i zgodna z harmonogramem transpozycja dyrektywy. W marcu 2007 na Szczycie Rady Europejskiej stwierdzono: *„niedawno przyjęta dyrektywa o usługach jest podstawowym narzędziem do odblokowania pełnego potencjału europejskiego sektora usług. Pełna, spójna, terminowa transpozycja jej przepisów powinna stać się sprawą o wysokim priorytecie”*.

Art. 44 dyrektywy o usługach zobowiązuje państwa członkowskie do wprowadzenia w życie przepisów ustawowych, wykonawczych i administracyjnych niezbędnych do wykonania dyrektywy do 28 grudnia 2009 r.

Dodatkowo, wskazano na konieczność przyjęcia przepisów krajowych o charakterze wiążącym po to, aby usługodawcy i usługobiorcy mogli korzystać z pełni praw przyznanych im w dyrektywie.

Ze względu na szeroki zakres dyrektywy o usługach wydaje się wskazane, aby regulacja implementująca dyrektywę miała charakter horyzontalny. Zagwarantuje to, że żadne przepisy szczegółowe nie zostaną pominięte podczas analizy oraz że przepisami objęta będzie również działalność usługowa na szczeblu krajowym. Konieczne jest również zapewnienie nadrzędności przepisów prawa horyzontalnego nad przepisami szczegółowymi w tym zakresie.

W polskim prawodawstwie istnieje ustawa o charakterze ogólnym zawierająca podstawowe przepisy dotyczące działalności gospodarczej – ustawa z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej (SDG). Ustawa stanowiąc swego rodzaju konstytucję gospodarczą zawiera szereg przepisów materialnych, proceduralnych i ustrojowych z zakresu prawa administracyjnego dotyczących podejmowania i prowadzenia wszystkich rodzajów działalności gospodarczej. W ustawie zawarte są również obowiązki organów administracji w stosunku do podmiotów prowadzących działalność gospodarczą. W marcu 2009 r. weszła w

życie nowelizacja, mająca w znaczący sposób ułatwić rozpoczęcie prowadzenia działalności gospodarczej.

Implementacja przepisów dyrektywy w zakresie swobodnego przepływu usług nie mogła być dokonana jedynie w ustawie z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej z uwagi na różnice zachodzące pomiędzy swobodą świadczenia usług i swobodą przedsiębiorczości (zawiera się w SDG), jak również konieczność ich rozróżniania w praktyce. Dodatkowo, ustawa o swobodzie działalności gospodarczej nie obejmuje swoim zakresem podmiotów, które nie świadczą usług w celu zarobkowym, dla zysku.

Podczas projektowania niniejszej regulacji przyjęto, że regulacje dotyczące świadczenia usług, mające charakter ogólnych zasad oraz przepisy regulujące współpracę pomiędzy właściwymi organami krajowymi i właściwymi organami z państw członkowskich UE oraz państw członkowskich EOG nienależących do UE, zostaną umieszczone w ustawie o świadczeniu usług.

Jednocześnie ze względów systemowych niektóre z regulacji dyrektywy o usługach zostały umieszczone w ustawie o swobodzie działalności gospodarczej (SDG). Wprowadzane są tutaj regulacje dyrektywy, które są ściśle związane z działalnością gospodarczą, tj. mające związek z procedurami szeroko rozumianej reglamentacji – obowiązku uzyskania zezwolenia, wpisu do rejestru, licencji itp. Również przepisy regulujące działanie pojedynczego punktu kontaktowego, zostały umieszczone w SDG z uwagi na ich związek z przepisami regulującymi funkcjonowanie Centralnej Ewidencji Działalności Gospodarczej oraz ich ścisły związek z podejmowaniem działalności gospodarczej.

Jednak, aby zapewnić pełną transpozycję przepisów dyrektywy do polskiego porządku prawnego, część przepisów SDG, stanowiących transpozycję regulacji dyrektywy o usługach, na zasadzie odesłania bezpośredniego wprowadzonego do przepisów projektu ustawy o świadczeniu usług, będzie miała zastosowanie do świadczenia usług.

Podobnie, aby zapewnić pełną komplementarność ustaw wprowadzono odesłanie w SDG, na mocy którego przepisy ustawy o świadczeniu usług będą stosowały się do działalności gospodarczej o charakterze usługowym, tj. w szczególności działalności budowlanej oraz świadczenia usług w ramach wykonywania zawodów regulowanych.

3.4. Konkluzja

Implementacja dyrektywy, aby osiągnąć zamierzone na poziomie europejskim i krajowym cele, wymaga zmiany i uzupełnienia przepisów ustawowych. Stosowne zmiany należy wprowadzić również do ustawy o swobodzie działalności gospodarczej.

Zgodnie z zaleceniami Komisji i specyfiką niektórych zobowiązań wynikających z dyrektywy konieczne będą również działania pozalegislacyjne uzupełniające prawidłową implementację dyrektywy.

4. KONSULTACJE

Projekt dyrektywy o usługach wraz ze stanowiskiem rządu był wielokrotnie konsultowany z partnerami społecznymi przed przyjęciem dyrektywy o usługach. Przygotowane w marcu 2008 r. założenia do ustawy transponującej przepisy dyrektywy oraz wstępna ocena skutków regulacji, ze względu na złożoną tematykę oraz kluczowe zmiany wprowadzane w przepisach o podejmowaniu i wykonywaniu działalności gospodarczej (usługowej) wymagały przeprowadzenia szerokich konsultacji na wczesnym etapie procesu implementacji dyrektywy. Ministerstwo Gospodarki we współpracy z Komisją Europejską zorganizowało konferencję dot. implementacji dyrektywy, która rozpoczęła proces konsultacji społecznych. „Założenia ustawy transponującej przepisy dyrektywy 2006/123/WE dot. usług na rynku wewnętrznym” oraz „Ocena Skutków Regulacji wdrożenia dyrektywy 2006/123/WE o usługach na rynku wewnętrznym” zostały przekazane do 149 podmiotów. Wśród adresatów znalazły się zarówno wszystkie podmioty reprezentowane w Komisji Trójstronnej ds. Społeczno-Gospodarczych jak również przedstawiciel małych i średnich przedsiębiorstw, organizacje branżowe przedsiębiorców i samorządy zawodowe, organizacje pozarządowe, Europejskie Centrum Konsumenckie i Centra Euro Info.

Poniższa tabela zawiera listę uwag zgłoszonych do implementacji dyrektywy o usługach:

Podmiot – organizacja przedsiębiorców	Uwagi	Stanowisko MG (uwzględniona/nieuwzględniona)
Polska Izba Ochrony Osób i Mienia	Poparcie dla działań dot. uproszczenia i liberalizacji zasad reglamentacji dostępu do wykonywania działalności gospodarczej, Postulat zastąpienia koncesji na wykonywanie działalności usługowej w zakresie ochrony mienia i osób wpisem do rejestru działalności regulowanej.	Stanowisko zostanie przekazane MSWiA, resortu wiodącego w sprawie ustawy o ochronie osób i mienia
Izba Gospodarcza Wodociągi Polskie	Poparcie dla idei uproszczenia zasad prowadzenia działalności usługowej i zniesienia barier w swobodzie przedsiębiorczości. Założenia mają charakter zbyt ogólny, izba czeka na projekt ustawy oraz propozycje zmian do ustawy o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków.	

Krajowa Izba Biegłych Rewidentów	Opinia pozytywna	
Konfederacja Pracodawców Polskich	Brak w założeniach odniesienia do sektorowych aspektów usług interesu ogólnego - obawa, że zostaną one pominięte w przygotowywaniu zmian w ustawach szczegółowych Opinia pozytywna w zakresie wprowadzanych uproszczeń administracyjnych i zmniejszenia kosztów rozpoczynania i prowadzenia działalności gospodarczej jak również przepisów o transgranicznym świadczeniu usług i jakości usług.	Kwestie usług interesu ogólnego powinny zostać uwzględnione w projektach zmieniających ustawy szczegółowe, za które odpowiadają poszczególne resorty
Związek Producentów Audio Video	ZPAV stoi na stanowisku, że działalność organizacji zbiorowego zarządzania prawami autorskimi i prawami pokrewnymi nie stanowi działalności usługowej pozostającej w zakresie dyrektywy.	Zarządzanie prawami autorskimi zgodnie z Podręcznikiem do implementacji dyrektywy o usługach pozostaje w zakresie dyrektywy. Nie ma tu znaczenia fakt, że w prawie krajowym nie jest to działalność gospodarcza.
Krajowa Izba Gospodarcza	Pozytywna opinia Realizacja postulatów przedsiębiorców w zakresie zmian w systemach reglamentacji i stworzeniu pojedynczych punktów kontaktowych	
Zrzeszenie Międzynarodowych Przewoźników Drogowych w Polsce.	Pozytywna opinia. Postulat objęcia przepisami PPK również przewoźników	Przepisy dotyczące pojedynczych punktów kontaktowych w założeniu obejmą całość działalności usługowej..

Implementacja dyrektywy wymagała zmian wielu ustaw, w tym dotyczących prowadzenia określonych form działalności gospodarczej (usługowej). Konieczne jest opracowanie przepisów w sposób jak najbardziej przyjazny dla przedsiębiorców, zgodnie z głównymi celami dyrektywy. Dlatego też, Ministerstwo Gospodarki opracowało i rozesłało drogą elektroniczną „ankietę dla przedsiębiorców i partnerów społecznych w sprawie założeń ustawy transponującej przepisy dyrektywy 2006/123/WE dot. usług na rynku wewnętrznym. Ankieta została rozesłana na 190 adresów e-mail różnych podmiotów zidentyfikowanych jako potencjalnie zainteresowanych implementacją dyrektywy. Ankieta została również umieszczona na stronie internetowej Ministerstwa Gospodarki. MG otrzymało 24 wypełnione ankiety. Ankieta zawierała 32 pytania. Część z nich miała charakter opisowy. Szczegółowy opis konsultacji został ujęty w oddzielnym dokumencie pt. „Szczegółowe wyniki konsultacji

Społecznych do Oceny Skutków Regulacji Wdrożenia dyrektywy 2006/123/WE o usługach na rynku wewnętrznym” (dokument można pobrać ze strony www.mg.gov.pl).

Projekt ustawy o świadczeniu usług na terytorium RP został poddany konsultacjom społecznym jeszcze w takcie uzgodnień międzyresortowych. Do rozesłanego projektu uwagi zgłosiły następujące organizacje: Polska Federacja Rynku Nieruchomości, Polska Federacja Stowarzyszeń Rzeczoznawców Majątkowych, Polska Federacja Stowarzyszeń Zarządców Nieruchomości, Polska Federacja Zarządców Nieruchomości, Polska Izba Ubezpieczeń, Polska Izba Handlu, Stowarzyszenie Ład na Mazowszu, Stowarzyszenie Ochrony i Promocji Miast-Ogrodów i Historycznych Miejscowości Centralnego Mazowsza, Izba Wydawców Prasy, Polska Organizacja Handlu i Dystrybucji, Polska Izba Informatyki i Telekomunikacji, PKPP Lewiatan. Większość zgłoszonych uwag została wyjaśniona lub uwzględniona w projekcie ustawy. Projekt ustawy został również umieszczony w Biuletynie Informacji Publicznej wraz z uzasadnieniem i oceną skutków regulacji. Konsultacje społeczne zostały przeprowadzone zgodnie z obowiązującym prawem w tym zakresie tj. ustawą z dnia 23 maja 1991 r. o związkach zawodowych (Dz. U. Nr 55, poz. 234, z późn. zm.),• ustawą z dnia 23 maja 1991 r. o organizacjach pracodawców (Dz. U. Nr 55, poz. 235, z późn. zm.),• ustawą z dnia 6 lipca 2001 r. o Trójstronnej Komisji do Spraw Społeczno-Gospodarczych i wojewódzkich komisjach dialogu społecznego (Dz. U. Nr 100, poz. 1080, z późn. zm.). Dodatkowo, w trybie art. 7 ustawy z dnia 7 lipca 2005 r. o działalności lobbingsowej w procesie stanowienia prawa (Dz. U. z 2005 r. Nr 169 poz. 1414) następujące organizacje przedłożyły „Opinię o projekcie ustawy o działalności usługowej”¹⁾:

1. Polska Federacja Rynku Nieruchomości,
2. Polska Federacja Stowarzyszeń Rzeczoznawców Majątkowych,
3. Polska Federacja Stowarzyszeń Zarządców Nieruchomości,
4. Polska Federacja Zarządców Nieruchomości.

¹⁾ Tekst opinii wraz odpowiednimi formularzami w załączeniu

5. ANALIZA RELACJI KORZYŚCI DO KOSZTÓW

5.1. Podmioty, na które będzie miała wpływ regulacja

5.1.1. Ograny administracji rządowej i samorządowej

Ograny administracji rządowej i samorządowej w sposób pośredni lub bezpośredni są zaangażowane w procedury systemów reglamentacji, jak również innych formalności związanych z rozpoczynaniem i prowadzeniem działalności gospodarczej we wszystkich jej aspektach. Należy podkreślić, iż poniżej zostały uwzględnione nawet te urzędy, których systemy reglamentacji są wyłączone z zakresu dyrektywy usługowej. Jednak jak wskazano powyżej, w celu zapewnienia pewności prawnej przedsiębiorcy należy dążyć do wprowadzenia uproszczeń we wszystkich systemach reglamentacji, jak również włączyć je w system pojedynczych punktów kontaktowych.

5.1.1.1. Organy administracji rządowej

- Ministrowie i Prezesi urzędów centralnych (MŚ, MS, MPiPS, MKiDN, MZ, MSWiA, MNiSW, MEN, MF, UOKiK, MI, MRiRW, MSiT, KRRiT, URE, GUM, UKE, ULC, UTK, Główny Inspektorat Farmaceutyczny, Państwowa Agencja Atomistyki, Główny Inspektorat Ochrony Środowiska, Główny Lekarz Weterynarii, Generalny Inspektor Ochrony Danych Osobowych, Państwowa Inspekcja Pracy).
- wojewodowie

5.1.1.2. Organy administracji samorządowej

- Marszałek województwa
- Starosta
- Wójt, burmistrz albo prezydent.

5.1.2. Przedsiębiorcy prowadzący działalność gospodarczą zgodnie z ustawą o swobodzie działalności gospodarczej:

5.1.2.1. Przedsiębiorcy prowadzący działalność usługową:

W polskim prawodawstwie usługi obejmują różne rodzaje działalności gospodarczej. Z jednej strony znajdują się usługi wymagające kwalifikacji manualnych, łatwo poddających się standaryzacji, z drugiej strony znajdują się usługi angażujące pracowników o wysokim

poziomie wiedzy i specjalizacji. Te usługi trudniej poddają się standaryzacji. Istnieją również usługi, które mają cechy pierwszej i drugiej grupy. Szybki postęp technologiczny sprzyja powstawaniu wielu nowych dziedzin usług, dlatego też niełatwo jest dokładnie sklasyfikować usługi, a tym samym odpowiednio je opisać. Zwyczajowo stosuje się klasyfikację zawartą w Polskiej Klasyfikacji Działalności ze względu na możliwości, jakie stwarza statystyka.

W PKD wyróżniono następujące sektory usługowe:

- **sekcja G** – handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów, samochodów, motocykli oraz artykułów użytku osobistego;
- **sekcja H** – hotele i restauracje;
- **sekcja I** – transport, gospodarka magazynowa i łączność;
- **sekcja J** – pośrednictwo finansowe;
- **sekcja K** – obsługa nieruchomości, wynajem i usługi związane z prowadzeniem działalności gospodarczej (usługi dla przedsiębiorczości, usługi okołobiznesowe);
- **sekcja L** – administracja publiczna i obrona narodowa, obowiązkowe ubezpieczenie społeczne i powszechne ubezpieczenie zdrowotne;
- **sekcja M** – edukacja;
- **sekcja N** – ochrona zdrowia i pomoc społeczna;
- **sekcja O** – działalność usługowa komunalna, społeczna i indywidualna, pozostała.

Ważną grupę usług stanowią usługi biznesowe, zwane inaczej usługami dla przedsiębiorczości. Dynamizują one tempo wzrostu gospodarki oraz podnoszą poziom konkurencyjności gospodarki.

Istotną rolą usług biznesowych jest to, że szereg funkcji przedsiębiorstwa może być realizowane zarówno przez własne służby w przedsiębiorstwie, jak też mogą być zlecane na zewnątrz. To z kolei wynika z daleko posuniętego podziału pracy i łączącej się z tym specjalizacji, charakterystycznego trwającego obecnie postępu technicznego i istniejącej konkurencji. Ponadto usługi dla biznesu umożliwiają zmniejszenie kosztów działalności przedsiębiorstwa. Świadczenie tych usług przez wyspecjalizowane, profesjonalne firmy pozwala na podniesienie jakości wielu działań, będących przedmiotem tych usług.

Usługi okołobiznesowe obejmują całokształt usług świadczonych przez wyspecjalizowane firmy na rzecz innych podmiotów gospodarczych w celu zwiększenia ich efektywności.

W skład usług biznesowych wchodzi następujące rodzaje działalności:

- wynajem samochodów osobowych i pozostałych środków transportu,
- wynajem maszyn i urządzeń,
- wypożyczanie artykułów użytku osobistego domowego,
- doradztwo w zakresie sprzętu komputerowego i oprogramowania,
- przetwarzanie danych i działalność związana z bazami danych,
- konserwacja i naprawa maszyn biurowych, księgujących i liczących,
- działalność prawnicza, rachunkowo-księgowa, doradztwo, zarządzanie holdingami,
- działalność reklamowa,
- działalność związana z pośrednictwem pracy,
- działalność dochodzeniowo-detektywistyczna i ochroniarska,
- sprzątanie i czyszczenie obiektów.

Dostępne dane statystyczne nie obejmują wszystkich sekcji usług. W roku 2004 liczba podmiotów gospodarki narodowej w sekcjach usługowych przedstawiała się następująco:

G - Handel i naprawy: 1 189 174, co stanowiło 33,2 % ogólnej liczby podmiotów,

H - Hotele i restauracje: 113 085, co stanowiło 3,2 % ogólnej liczby podmiotów,

I – Transport, gospodarka magazynowa i łączność: 263 162, co stanowiło 7,3 % ogólnej liczby podmiotów,

J – Pośrednictwo finansowe: 129 009, co stanowiło 3,6 % ogólnej liczby podmiotów,

O – Działalność usługowa komunalna, społeczna i indywidualna, pozostała: 227 803, co stanowiło 6,4 % ogólnej liczby podmiotów.

5.1.2.2. Pozostali przedsiębiorcy prowadzący działalność gospodarczą zgodnie z ustawą o swobodzie działalności gospodarczej.

Zgodnie ze wspomnianymi wyżej argumentami jest wskazane objęcie niniejszą regulacją również przedsiębiorców prowadzących inną niż usługowa działalność gospodarczą. Mając na uwadze równość praw wszystkich przedsiębiorców należy umożliwić podmiotom prowadzącym działalność pozausługową realizację formalności w pojedynczym punkcie kontaktowym. W tym samym celu należy dokonać przeglądu i wprowadzić uproszczenia w systemach reglamentacji wyłączonych z zakresu dyrektywy.

5.1.3. Przedsiębiorcy prowadzący działalność usługową nieobjęci przepisami ustawy o swobodzie działalności gospodarczej

Zgodnie z art. 50 TWE usługi to działalność prowadzona na własny rachunek zwykle za wynagrodzeniem. Tym samym usługą jest każda działalność prowadzona przez osobę fizyczną lub prawną poza stosunkiem umowy zatrudnienia. Działalność musi mieć również charakter ekonomiczny. Nie ma także znaczenia czy usługi są świadczone na rzecz przedsiębiorstw czy konsumentów.

Jednocześnie, art. 3 SDG wskazuje, że przepisów ustawy nie stosuje się do działalności w zakresie wynajmowania przez rolników pokoi, sprzedaży posiłków domowych i świadczenia w gospodarstwach rolnych innych usług związanych z pobytem turystów.

Mając na uwadze przepisy TWE i orzecznictwo Trybunału WE należy stwierdzić, że wskazana powyżej działalność rolników powinna podlegać przepisom implementującym dyrektywę o usługach. Nie oznacza to jednak obejmowania rolników świadczących usługi hotelarskie całością przepisów ustawy SDG i uznania ich za przedsiębiorców. Transpozycja dyrektywy o usługach przewidziana w projekcie ustawy o świadczeniu usług obejmie swym zakresem również podmioty, które nie są przedsiębiorcami w rozumieniu SDG. W związku z powyższym status prawny rolników świadczących usługi związane z pobytem turystów nie ulegnie zmianie, ale ich działalność objęta zostanie przepisami nowej regulacji.

5.1.4. Przedsiębiorcy czasowo świadczący usługi z innych państw UE

W związku z w prowadzeniem przepisów o czasowym świadczeniu usług na terenie RP przepisom projektowanej ustawy będą również podlegać przedsiębiorcy z innych krajów UE i EOG, którzy zgodnie z traktatową swobodą świadczenia usług będą czasowo świadczyć usługi na terenie Polski. Ze względu na czasowy charakter prowadzonej działalności oraz fakt, że nie prowadzi się rejestrów tych przedsiębiorców utrudnione jest oszacowanie wpływu wdrożenia dyrektywy na powyższe podmioty.

5.1.5. Organizacje przedsiębiorców i samorządy zawodowe

Organizacje pracodawców jak również organizacje branżowe i izby handlowe należą do podmiotów, na które dyrektywa będzie miała wpływ. Poprzez działania pozalegislacyjne państwa członkowskie mają zachęcać organizacje do podejmowania środków w zakresie jakości usług, wprowadzania kodeksów postępowania czy informacji handlowych. Ponadto, zgodnie z dyrektywą o usługach rejestrację w stowarzyszeniach zawodowych oraz uznawanie kwalifikacji, w które często zaangażowane są samorządy zawodowe, ma być możliwa poprzez pojedynczy punkt kontaktowy, co implikuje „podłączenie” do systemu pojedynczych punktów kontaktowych tych podmiotów.

5.1.6. Przykładowe usługi będące przedmiotem analizy kosztów i korzyści

W kontekście celu niniejszego opracowania zasadnicze znaczenie ma odpowiedź na pytanie, w jaki sposób przedstawione powyżej najważniejsze postanowienia dyrektywy usługowej wpłyną na polskich usługodawców. Poniżej dokonano przeglądu regulacji krajowej w odniesieniu do sektora usług budowlanych, usług dla przedsiębiorczości oraz usług w handlu. Usługi te wybrano ze względu na ich reprezentatywność. Handel stanowi najpopularniejszą działalność gospodarczą Polsce. Usługi budowlane należą do najczęściej świadczonych usług przez polskie firmy w krajach UE. Usługi dla przedsiębiorczości są usługami, które mają największy wpływ na konkurencyjność gospodarki i mogą przyczynić się do osiągnięcia przez Polskę statusu gospodarki opartej na wiedzy.

5.1.6.1 Usługi budowlane

Szeroko pojęte usługi budowlane regulowane są w Polsce przez *ustawę z dnia 7 lipca 1994 r. prawo budowlane*, *ustawę z dnia 15 grudnia 2000 r. o samorządach zawodowych architektów, inżynierów budownictwa oraz urbanistów* i *ustawę z dnia 17 maja 1989 r. – Prawo geodezyjne i kartograficzne* oraz wydane na ich podstawie akty wykonawcze.

Działalność architektów, inżynierów budownictwa oraz urbanistów, a także geodetów kartografów zaliczyć należy do działalności regulowanej.

Prowadzenie działalności budowlanej poza tymi zawodami regulowanymi podlega swobodzie działalności gospodarczej, zgodnie z *ustawą z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej*. Biorąc pod uwagę wykonywanie działalności w zawodach regulowanych w budownictwie na terytorium Polski należy dokładnie zweryfikować, czy przepisy te są zgodne

z wymogami *dyrektywy 2005/36/WE w sprawie uznawania kwalifikacji zawodowych* oraz innych dyrektyw sektorowych oraz czy nie zawierają warunku wzajemności.

Należy podkreślić, że przepisy dyrektywy dotyczące swobody przedsiębiorczości są korzystne dla polskich usługodawców. W odniesieniu do świadczenia usług dodatkowo należy podkreślić wagę wprowadzonego przez dyrektywę zakazu wprowadzania przez państwo świadczenia usługi wymogów wpływających na używanie sprzętu i materiałów stanowiących integralną część świadczonej usługi.

Dodatkowo należy podkreślić korzyści płynące z nakazu uwzględniania przez państwa członkowskie ubezpieczeń i gwarancji udzielonych przez instytucje kraju macierzystego podmiotu świadczącego usługę transgraniczną.

Przedsiębiorcy i usługodawcy muszą liczyć się z wymogami dyrektywy dotyczącymi jakości usług oraz koniecznością szybkiego udzielania informacji usługobiorcom. Jest to związane z przygotowaniem odpowiedniego zaplecza przez przedsiębiorstwo.

5.1.6.2 **Handel detaliczny i hurtowy**

- **Pośrednictwo handlowe** – Usługi pośrednictwa handlowego nie są działalnością regulowaną i podlegają ogólnym przepisom Kodeksu cywilnego.
- **Dystrybucja** – Działalność dystrybucyjna nie jest również specyficznie regulowana w Polsce, podlega przepisom Kodeksu cywilnego. Wykonywanie usług związanych z handlem podlega w Polsce swobodzie działalności gospodarczej. W odniesieniu do świadczenia usług przez polskich przedsiębiorców z tej branży poza granicami Polski, należy korzystnie ocenić przepisy dyrektywy. Należy także wskazać na obowiązki dotyczące jakości usług oraz udzielania informacji nałożone na przedsiębiorców przez dyrektywę.

5.1.6.3 **Usługi dla przedsiębiorczości**

- **Usługi doradcze (konsulting)** – W zakres konsultingu może wchodzić doradztwo gospodarcze, finansowe, podatkowe czy też personalne. Należy podkreślić coraz częstszy outsourcing przez firmy tego typu usług. W odniesieniu do polskiego ustawodawstwa, co do zasady szeroko pojęty konsulting nie jest regulowany jakimś szczególnym aktem prawnym, stosowany więc będzie Kodeks cywilny.

- Szczególnej regulacji poddane jest wykonywanie zawodu doradcy podatkowego, biegłego rewidenta, doradcy inwestycyjnego, a także usługi księgowe. Doradcy podatkowi wykonują swój zawód na podstawie *ustawy z dnia 5 lipca 1996 r. o doradztwie podatkowym*. Usługi związane z tym zawodem regulowanym, mogą być świadczone przez doradców podatkowych, adwokatów, radców prawnych i biegłych rewidentów. Zasady etyki doradców podatkowych ściśle regulują zagadnienia dotyczące reklamy tego zawodu.
- Zawód biegłego rewidenta jest zawodem regulowanym, zasady wykonywania zawodu znajdują się w ustawie z dnia 7 maja 2009 r. o biegłych rewidentach i ich samorządzie, podmiotach uprawnionych do badania sprawozdań finansowych oraz o nadzorze publicznym oraz w uchwalonych przez Krajową Izbę Biegłych Rewidentów Zasadach etyki zawodowej. Wykonywanie tego zawodu jest określone na poziomie wspólnotowym przez Dyrektywę 2006/43/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 17 maja 2006 r. w sprawie ustawowych badań rocznych sprawozdań finansowych i skonsolidowanych sprawozdań finansowych, zmieniająca dyrektywy Rady 78/660/EWG i 83/349/EWG oraz uchylająca dyrektywę Rady 84/253/EWG.
- Świadczenie usług rekrutacji jest działalnością regulowaną w rozumieniu *ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej*. Zgodnie z *ustawą z dnia 20 kwietnia 2006 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy doradztwo personalne wykonywane jest na terytorium Polski w ramach działalności agencji zatrudnienia*. Dyrektywa usługowa nie ma zastosowania do usług świadczonych przez agencje pracy tymczasowej.

W odniesieniu do szeroko pojętych zawodów „doradczych” należy uznać, że przepisy dyrektywy są korzystne dla polskich usługodawców. Biorąc pod uwagę zawody regulowane, należy podkreślić, że przepisy dyrektywy usługowej wyraźnie wskazują, że należy umożliwić usługobiorcom z innych krajów dostęp do rynku usług w tych zawodach i odsyłają w tym względzie do wymogów zawartych w *dyrektywie 2005/36/WE w sprawie uznawania kwalifikacji zawodowych*. W odniesieniu do zawodów regulowanych w Polsce, należy zweryfikować czy przepisy dotyczące uznawania kwalifikacji przedstawicieli są zgodne z wymogami prawa wspólnotowego.

- **Usługi prawne** – Usługi prawne, pod kątem dyrektywy usługowej, podzielić można na trzy kategorie:

usługi adwokatów i radców prawnych,
usługi notariuszy oraz komorników sądowych
usługi rzeczników patentowych oraz doradców prawnych.

W odniesieniu do pierwszej z tych grup, ich działalność poddana jest specjalnym regulacjom prawa europejskiego – *dyrektywie Rady z dnia 22 marca 1977 r. 77/249/EWG mającej na celu ułatwienie skutecznego korzystania przez prawników ze swobody świadczenia usług* oraz *dyrektywie 98/5/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 16 lutego 1998 r. mającej na celu ułatwienie stałego wykonywania zawodu prawnika w Państwie Członkowskim innym niż państwo uzyskania kwalifikacji zawodowych*. Polskie regulacje dotyczące wykonywania tych zawodów to *ustawa z dnia 26 maja 1982 r. – Prawo o adwokaturze* oraz *ustawa z dnia 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych*, a także uchwalone przez samorządy *Zasady etyki zawodowej*.

W odniesieniu do notariuszy i komorników działalność ich jest wyłączona spod działania dyrektywy, ponieważ zawody te są związane z wykonywaniem władzy publicznej.

W Polsce przedstawiciele tych zawodów wykonują je na podstawie *ustawy z dnia 14 lutego 1991 r. – Prawo o notariacie* oraz *ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o komornikach sądowych i egzekucji*.

Trzecią grupę stanowią zawody regulowane. Usługi doradców prawnych zostały omówione powyżej. Usługi rzeczników patentowych wykonywane są w Polsce na podstawie *ustawy z dnia 11 kwietnia 2001 r. o rzecznikach patentowych*.

Uwagi dotyczące wpływu dyrektywy usługowej na usługodawców w zawodach prawniczych należy ograniczyć do konieczności podkreślenia, że zasady wykonywania tych zawodów, co do zasady są uregulowane poza dyrektywą usługową, z wyjątkiem notariuszy i komorników. W odniesieniu do dyrektywy usługowej, należy podkreślić nałożony przez nią wymóg zniesienia zakazu udostępniania przez te zawody szerokiej informacji handlowej, co szczególnie istotne jest w odniesieniu do radców prawnych i adwokatów. Dyrektywa nakłada również na państwa członkowskie obowiązek przeglądu przepisów krajowych ustalających taryfy minimalne i maksymalne na usługi.

- **Usługi w zakresie zarządzania nieruchomościami** - Działalność zawodowa w dziedzinie zarządzania nieruchomościami, pośrednictwa w obrocie nieruchomościami oraz rzeczoznawstwa majątkowego jest prowadzona na podstawie *ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami*. Wszystkie te działalności są działalnościami regulowanymi w rozumieniu dyrektywy.

- **Usługi reklamowe** - Prawo polskie nie reguluje w specjalny sposób prowadzenia działalności reklamowej, a więc dotyczy jej swoboda wykonywania działalności.

W odniesieniu do usług reklamowych należy zwrócić uwagę na obowiązujący w niektórych zawodach zakaz reklamy nakazujący zniesienie wszelkich całkowitych zakazów dotyczących informacji handlowych dostarczanych przez zawody regulowane. Zasady dotyczące wykonywania zawodu odnoszące się do informacji handlowych muszą być niedyskryminacyjne, uzasadnione nadrzędnym interesem publicznym i proporcjonalne.

5.1.7. Wnioski

Analiza przepisów dyrektywy usługowej i przepisów projektowanej ustawy o świadczeniu usług oraz ich wpływu na sytuację polskich usługobiorców wskazuje, że przepisy będą miały korzystny wpływ nie ze względu na ich rewolucyjny charakter (przepisy są powtórzeniem orzecznictwa Trybunału Sprawiedliwości WE), lecz ze względu na uporządkowania pewnych zagadnień i zawarcie ich w jednym akcie prawnym. Na marginesie należy stwierdzić, że wyłączenie pewnych zagadnień poza zakres dyrektywy prowadzi tylko do tego, że są one objęte często bardziej liberalnym orzecznictwem Trybunału Sprawiedliwości WE. Niewątpliwie przyjęcie projektowanej ustawy służy zapewnieniu większej pewności prawnej przedsiębiorcom.

Implementacja dyrektywy usługowej będzie z korzyścią dla polskich przedsiębiorców, którzy świadcząc swe usługi poza granicami kraju będą mogli spodziewać się określonych zasad rządzących rynkiem usług w innych państwach członkowskich oraz ogromnego ułatwienia administracyjnego w postaci pojedynczego punktu kontaktowego. Zapewni również większe bezpieczeństwo usługobiorcom na naszym rynku.

Podstawowym kosztem dostosowania do wymogów dyrektywy dla przedsiębiorców, jest konieczność przygotowania się do wymogów dotyczących jakości usług, jak też do bardzo prokonsumenckiego podejścia do swoich klientów. Dyrektywa nakłada szereg obowiązków dotyczących udzielania informacji i rozpatrywania reklamacji usługobiorców przez usługodawców.

Biorąc pod uwagę zawody regulowane, dyrektywa wprowadza obowiązek dopuszczenia szerokiej informacji handlowej w tych zawodach, jak też nakłada na państwa członkowskie

obowiązek przeglądu taryf cen maksymalnych i minimalnych na usługi pod kątem ich konieczności, proporcjonalności i niedyskryminacyjnego charakteru.

Polscy usługodawcy, a zapewne także przedsiębiorcy z innych branży, mogą potencjalnie odczuć pozytywne skutki wdrożenia dyrektywy w projektowanej ustawie o świadczeniu usług przede wszystkim poprzez zmniejszenie kosztów rozpoczęcia i prowadzenia działalności – implementacja postanowień dyrektywy w tym zakresie może przynieść korzystne zmiany zarówno dla polskich podmiotów, jak i zagranicznych rozpoczynających działalność w Polsce.

5.2. Wpływ na finanse publiczne

5.2.1. Szacunkowa ocena utworzenia punktu kontaktowego

Szacunkowy koszt utworzenia elektronicznego punktu kontaktowego wynosi ok. 40 000 000 PLN i obejmuje przegląd procedur elektronicznych, utworzenie systemu teleinformatycznego, szkolenia, kampanię informacyjną, wynagrodzenia dla pracowników oraz tłumaczenia.

5.2.2. Likwidacja i zmiany w systemach reglamentacji

Likwidacja niektórych systemów reglamentacji czy zgodnie z dyrektywą ograniczenie do minimum opłat administracyjnych może doprowadzić do zmniejszenia wpływów do budżetu państwa oraz budżetów jednostek samorządu terytorialnego.

5.3. Symulacja ilościowa skutków wdrożenia dyrektywy w projektowanej ustawie o świadczeniu usług

Wdrożenie dyrektywy usługowej skutkuje wzrostem produktywności pracy i kapitału, co stanowi impuls do wzrostu zatrudnienia i zasobu kapitału. Następuje zwiększenie tempa wzrostu produktu, ale wszystkie te zmiany wygasają w czasie wraz z postępującymi dostosowaniami na rynku pracy. Symulację skutków dyrektywy prezentuje się wychodząc od dwóch alternatywnych scenariuszy bazowych – scenariusza oddającego cykliczność wahań polskiej gospodarki (od tego miejsca **scenariusz z cyklem**) oraz scenariusza zakładającego utrzymanie wysokiego tempa wzrostu w latach 2007 – 2014 (od tego miejsca **scenariusz zrównoważony**).

Przyjęło się w praktyce badań ekonomicznych modelować skutki zmian określonych czynników o charakterze zarówno poza- jak i stricte- ekonomicznym w wyizolowaniu od pozostałych zmiennych branych pod uwagę (tj. przy pozostałych wartościach niezmiennych). Wdrożenie dyrektywy usługowej interpretujemy jako nagłą zmianę otoczenia, w którym funkcjonują podmioty gospodarujące. Tego typu zmiany zwyczajowo określa się mianem „szoków”. Z prowadzonych powyżej rozważań wynika, że wdrożenie dyrektywy może zmienić uwarunkowania decyzji inwestycyjnych w przedsiębiorstwach

(nastąpi szok inwestycyjny), jak również podniesie produktywność czynnika pracy, co może wpłynąć na alokację jego zasobu (tzw. szok realokacyjny na rynku pracy).

Pojawienie się szoku zmienia poziomy określonych agregatów, które wchodzi z nim w interakcje; wynikiem tychże interakcji są nowe równowagi, charakteryzujące się np. innym tempem wzrostu PKB, innym poziomem inwestycji itd.

5.3.1. Charakterystyka scenariuszy bazowych

W poniższym rozdziale zaprezentowane zostaną bazowe scenariusze makroekonomiczne dla Polski na lata 2007 – 2013 (tj. ilustrujące zmiany sytuacji gospodarczej przy założeniu braku wprowadzenia dyrektywy usługowej), ze szczególnym uwzględnieniem sektora usługowego oraz rynku pracy. Prognozy oparte zostały na dekompozycji wzrostu produktu na wzrost kapitału, siły roboczej i postępu technologicznego. Zaproponowano dwa scenariusze, pierwszy z nich bierze pod uwagę założenia makroekonomiczne projektu ustawy budżetowej na rok 2008 r. i Strategii Rozwoju Kraju na lata 2007 – 2015, drugi zakłada wystąpienie cyklicznego spowolnienia tempa wzrostu w latach 2010 – 2011²⁾.

Oba scenariusze, które zostaną zaprezentowane w kolejnej części rozdziału, oparte są na wspólnych założeniach dotyczących polityki makroekonomicznej i zmian podaży pracy. Zakładamy wzrost populacji w wieku 15 – 64 do roku 2013 o około 1,7 % (zgodnie z prognozą Eurostatu z 2004 roku), który wpłynie na wzrost podaży pracy, przy stałym współczynniku aktywności zawodowej ludności na poziomie z 2006 roku. W sferze polityki monetarnej zakładamy jej zacieśnienie. Przystąpienie do strefy Euro w 2013 roku implikuje konieczność usztywnienia kursu po przystąpieniu do mechanizmu ERM2 w 2011 roku, a także prowadzenie odpowiedniej polityki fiskalnej umożliwiającej spełnienie kryteriów konwergencji.

Szczególnie istotne z punktu widzenia analizy wpływu dyrektywy usługowej i projektowanej ustawy jest oddziaływanie powyższych czynników na rynek pracy. Ścieżka zmiany produktu przekłada się na zmiany popytu na pracę, zmiany w podaży pracy w dużym stopniu determinowane są przez zmiany w liczebności populacji w wieku 15 – 64.

Zmiany po stronie popytowej jak i podażowej przekładają się nie tylko na zmiany liczby zatrudnionych w gospodarce, ale również na strukturę zatrudnienia na rynku pracy,

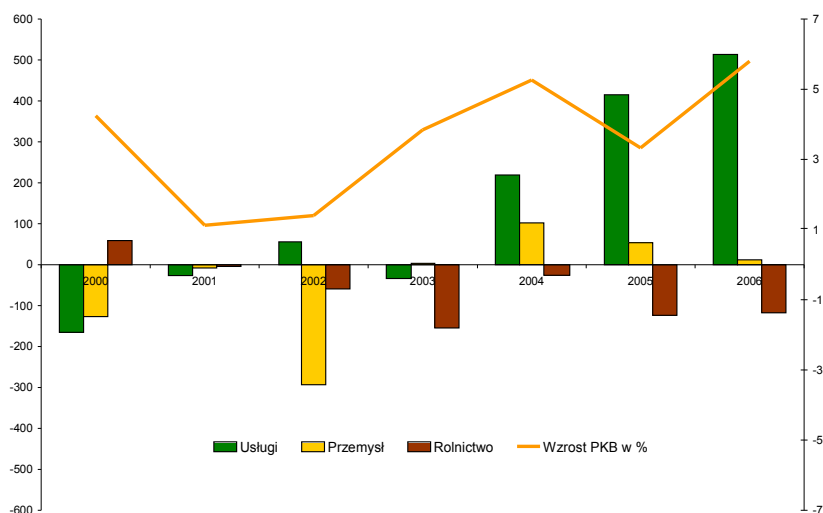
²⁾ Założenia zostały opracowane z uwzględnieniem stanu gospodarki w grudniu 2007 r., jednak oceniane są jako aktualne ze względu, że przewidywane spowolnienie będzie miało miejsce ewentualnie rok wcześniej.

powodując realokację zatrudnionych z sektorów o niskiej produktywności do prac o relatywnie wyższej produktywności. Spowodowane jest to szybszym tempem wzrostu płac w sektorach cechujących się wyższą produktywnością. Prognozy zmian zatrudnienia w sektorze rolniczym, przemyśle i usługach oparte zostały na następujących założeniach:

- utrzymane zostaną dotychczasowe trendy w strukturze zatrudnienia, stopniowo zmniejszane będzie zatrudnienie w cechującym się najniższymi wzrostami produktywności rolnictwie, udział zatrudnionych w przemyśle będzie powoli spadał, zwiększać się będzie natomiast zatrudnienie w usługach,
- struktura zatrudnienia w momencie, gdy PKB per capita w Polsce zrówna się z PKB per capita w Unii Europejskiej (średnią z lat 2003 – 2005) będzie podobna do struktury zatrudnienia w UE-27 w tym okresie. Konwergencji poziomu PKB per capita będzie więc towarzyszyć konwergencja sektorowej struktury jego wytwarzania.

Analiza zmian zatrudnienia w poszczególnych sektorach w ciągu ostatnich 10 lat wskazuje, że poszczególne sektory w różny sposób reagują na zmiany sytuacji makroekonomicznej w Polsce. Różnice prezentuje wykres 1.

Wykres 1. Zmiana wielkości zatrudnienia (w tys.) w porównaniu do wcześniejszego roku a tempo wzrostu gospodarczego w Polsce w latach 2000 – 2006.

Źródło: Opracowanie własne IBS na podstawie danych GGDC.

W okresach relatywnie wysokiego wzrostu gospodarczego szybko wzrastało zatrudnienie w usługach, relatywnie większe były również odpływy z rolnictwa, co potwierdzają lata

2004 – 2006. Zatrudnienie w przemyśle cechowało się mniejszą zmiennością³⁾ (zarówno w wielkościach absolutnych jak i procentowych) niż zatrudnienie w usługach.

W okresach wolniejszego tempa wzrostu produktu zmniejszało się tempo odpływów z rolnictwa, a spadek liczby zatrudnionych spowodowany był głównie odpływami z usług i przemysłu, co obrazuje rok 2001.

Zakładamy, że w latach 2007 – 2013 struktura zatrudnienia będzie w podobny sposób reagowała na zmiany ścieżki wzrostu produktu. Dynamiczny wzrost gospodarczy przełoży się na zwiększenie zatrudnienia w usługach, a także szybsze odpływy z rolnictwa. Zatrudnienie w przemyśle również będzie rosło, ale w stopniu mniejszym niż usługi. Wolniejsza dynamika wzrostu zmniejsza skalę odpływów z rolnictwa, dotyka zaś w największym stopniu zatrudnienia w usługach. Na podstawie zaprezentowanych w tym rozdziale założeń skonstruowano dwa scenariusze rozwoju gospodarki Polski i zmian jej struktury w latach 2007 – 2013.

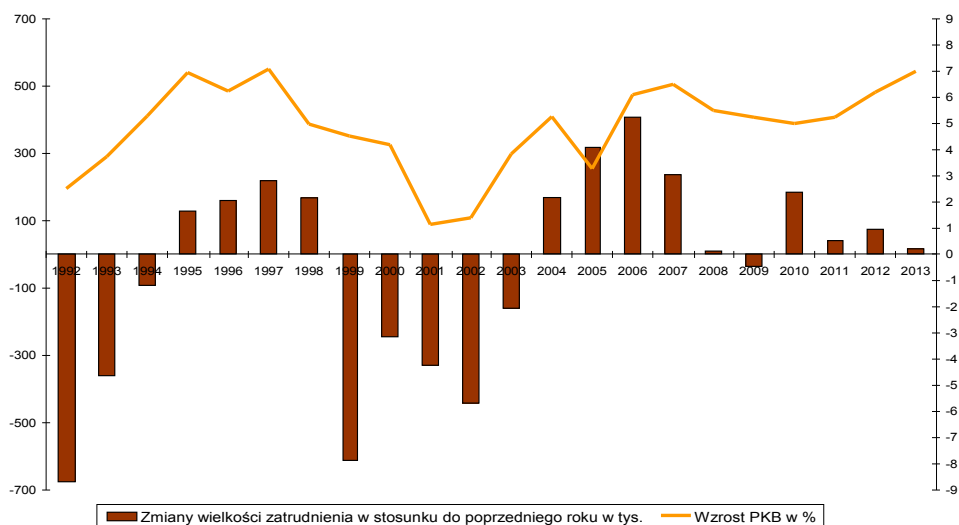
5.3.1.1 Scenariusz zrównoważony

Prognoza oparta została na założeniach zaprezentowanych w poprzednim rozdziale. Scenariusz ścieżki wzrostu produktu bazuje na założeniach makroekonomicznych projektu ustawy budżetowej na rok 2008 i Strategii Rozwoju Kraju na lata 2007 – 2015. W latach 2007 – 2013 gospodarka kontynuuje stabilny wzrost. Strategia Rozwoju Kraju na lata 2007 – 2015 przewiduje średnie tempo wzrostu w tym okresie na poziomie 5,1 – 5,2 % rocznie. Zgodnie z tymi przewidywaniami konstruowany był scenariusz zrównoważony.

Stabilna ścieżka wzrostu powoduje rosnący popyt na pracę, czego rezultatem jest brak znaczących odpływów z zatrudnienia, co prezentuje wykres 2. Spadek zatrudnienia w 2009 r. jest rezultatem spadku zatrudnienia w rolnictwie przy niewielkim przyroście zatrudnienia w przemyśle i usługach w tym okresie.

³⁾ Wyjątkiem jest rok 2002. Negatywny szok podaży dotknął w największym stopniu zatrudnienie w przemyśle. Warto pamiętać również, że w 2002 roku GUS skorygował wcześniejsze dane o wyniki spisu powszechnego, co mogło nieznacznie wpłynąć na wyniki.

Wykres 2. Tempo wzrostu PKB i zmiana absolutnej wielkości zatrudnienia (w stosunku do poprzedniego roku) w latach 1992 – 2013 w scenariuszu zrównoważonym.

Źródło: opracowanie własne IBS.

Aktywność zawodowa ma bardzo niską elastyczność w stosunku do zmian produktu, dlatego w modelu założono stałą aktywność zawodową. Strona podażowa na rynku pracy determinowana jest więc relatywnie niewielkim przyrostem liczebności populacji w wieku 15 – 65. Z tego powodu szybki wzrost gospodarczy w latach 2010 – 2013 przekładać się będzie głównie na wzrost płac w gospodarce. Bez zwiększenia aktywności zawodowej ludności przyrosty wielkości zatrudnienia będą niewielkie.

Eksperyment polegający na próbie prognozy sytuacji makroekonomicznej Polski i struktury zatrudnienia między sektorami w okresie po 2013 roku wskazuje, że przy założeniu ścieżki wzrostu podobnej do tej z lat 1992 – 2013 PKB per capita Polski osiągnie poziom PKB per capita UE-27 (średnie z lat 2003 – 2005) w 2018 roku. Warto zauważyć, że przy zachowaniu przedstawionych trendów Polska będzie miała również podobną strukturę zatrudnienia jak UE-27 (średnie z lat 2003 – 2005), co prezentuje tabela 1. Konwergencja gospodarek pod względem poziomu PKB per capita postępowała będzie więc równoległe z dopasowaniem struktury zatrudnienia.

Tabela 1. Udział zatrudnionych w usługach, przemyśle i rolnictwie w Polsce w roku 2006 i w Unii Europejskiej (średnia dla lat 2003 – 2005), oraz prognoza IBS dla lat 2013 i 2018.

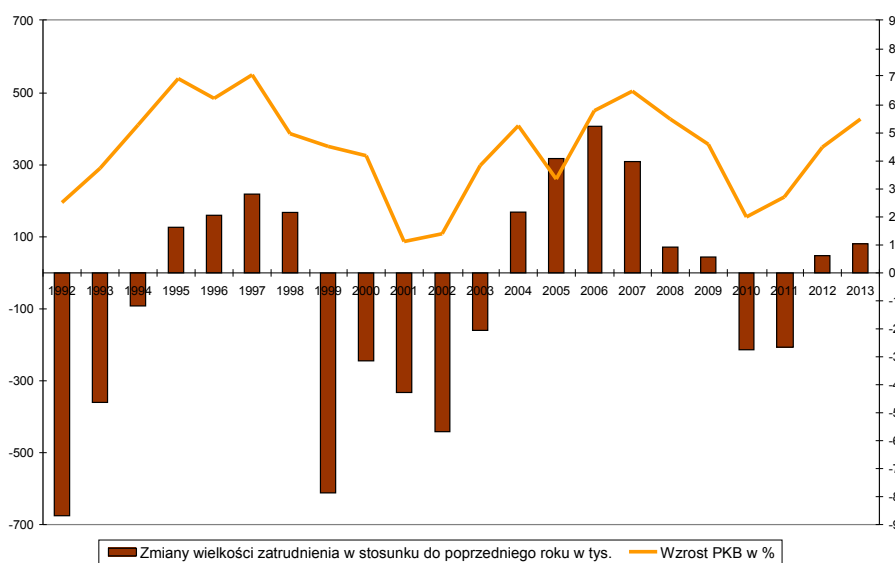
	Polska w 2006	Polska w 2013	Polska w 2018	UE-27 (średnia dla lat 2003-05)
Usługi	62,15 %	67,30 %	73,06 %	73,27 %
Przemysł	22,58 %	22,02 %	20,46 %	20,30 %
Rolnictwo	15,28 %	10,68 %	6,48 %	6,43 %

Źródło: Opracowanie własne IBS, dane Eurostat.

5.3.1.2 Scenariusz z cyklem

Scenariusz zakłada wystąpienie spowolnienia gospodarczego o charakterze podażowym w ciągu kilku najbliższych lat. Założono wystąpienie spowolnienia gospodarczego w latach 2010 i 2011, gdyż w chwili obecnej wskaźniki wyprzedzające nie wskazują na wystąpienie spowolnienia w roku 2008. Założono również, że średnia stopa wzrostu PKB *per capita* w latach 2003 – 2013 będzie identyczna jak w poprzednim cyklu w latach 1992 – 2002 i będzie kształtowała się na poziomie 4,4 %. Spowolnienie dynamiki wzrostu postępu technologicznego w latach 2010 – 2011 przyczyni się do niższej dynamiki wzrostu produktu, która w 2010 roku wyniesie 2 % PKB, rok później 2,7 % PKB. Intuicyjną zależność pomiędzy tempem wzrostu PKB a zmianami zatrudnienia prezentuje wykres 3.

Wykres 3. Tempo wzrostu PKB i zmiana absolutnej wielkości zatrudnienia (w stosunku do poprzedniego roku) w latach 1992 – 2013 w scenariuszu z cyklem.

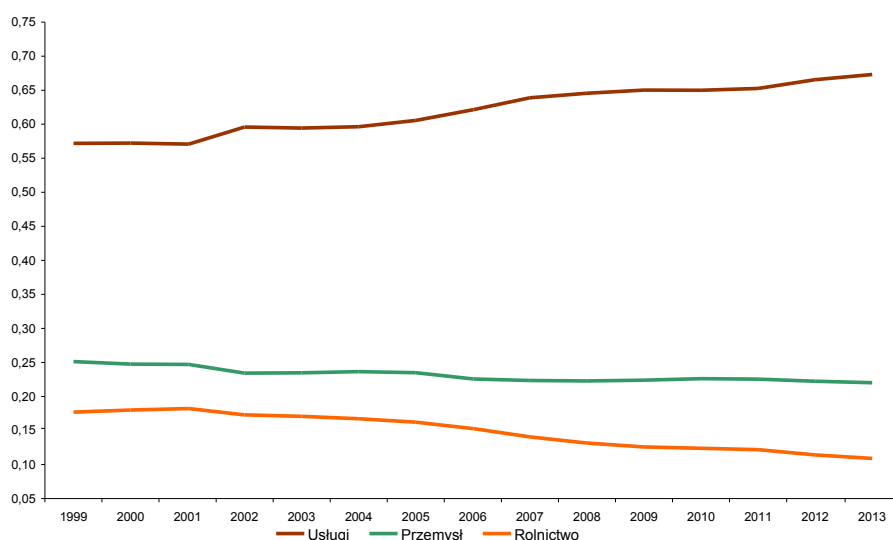

Źródło: Opracowanie własne IBS.

Obniżenia tempa wzrostu PKB per capita w latach 2010 i 2011 przełoży się na odpływ 420 tys. osób z grona zatrudnionych, przyśpieszenie gospodarcze w kolejnych dwóch latach spowoduje wzrost zatrudnienia o 120 tys. osób.

Zgodnie z zauważonymi w latach 2000 – 2006 zależnościami pomiędzy zmianami wielkości zatrudnienia w poszczególnych sektorach i wzrostem gospodarczym zmienia się również struktura zatrudnienia, którą prezentuje wykres 4.

Wykres 4. Udział zatrudnionych w usługach, przemyśle i rolnictwie w całkowitej liczbie zatrudnionych w latach 1999 – 2006 oraz prognoza zmiany struktury zatrudnienia w latach 2007 – 2013.

Źródło: Opracowanie własne IBS na podstawie danych GGDC.

Udział zatrudnionych w usługach rośnie w okresie szybkiego wzrostu gospodarczego, udział zatrudnionych w rolnictwie spada wolniej w okresie spowolnienia gospodarczego. Zatrudnienie w przemyśle cechuje się najmniejszą zmiennością, a ze względu na wzrost całkowitej liczby zatrudnionych jego udział powoli spada.

Eksperyment analogiczny do przeprowadzonego w wypadku scenariusza zrównoważonego sugeruje, że konwergencja nastąpi dwa lata później, w 2020 roku, przy podobnej strukturze zatrudnienia pomiędzy poszczególnymi sektorami.

5.3.1.3 Porównanie scenariusza zrównoważonego i scenariusza z cyklem

Zaprezentowane w powyższym rozdziale scenariusze są podstawą prognozy reakcji gospodarki na transpozycję dyrektywy usługowej w projektowanej ustawie o

świadczeniu usług. Prezentują one przewidywaną ścieżkę rozwoju gospodarki i zmian w strukturze zatrudnienia.

Scenariusz z cyklem zakłada wystąpienie spowolnienia gospodarczego w latach 2010 i 2011, które powoduje, że średnie tempo wzrostu w latach 2005 – 2013 jest w nim o ponad punkt procentowy mniejsze niż w scenariuszu zrównoważonym. Przekłada się to na różnice w liczbie zatrudnionych w gospodarce i strukturze zatrudnienia, co prezentuje tabela 2.

Tabela 2. Wielkość zatrudnienia całkowitego i zatrudnienia w poszczególnych sektorach w roku 2013 według scenariusza zrównoważonego i scenariusza z cyklem.

Zatrudnienie w 2013 roku:	Scenariusz	
	zrównoważony	Scenariusz z cyklem
Całkowite	15 120 986	14 726 352
Usługi	10 414 423	9 910 362
Przemysł	3 275 341	3 242 971
Rolnictwo	1 431 222	1 573 019

Źródło: Opracowanie własne IBS.

Stała ścieżka rozwoju gospodarczego powoduje większą o niemal 400 tys. liczbę zatrudnionych w 2013 roku zgodnie ze scenariuszem zrównoważonym. Spowodowane jest to większym zatrudnieniem w usługach o 500 tys. osób, w przemyśle o około 30 tys. osób. Zatrudnienie w rolnictwie jest natomiast mniejsze o 130 tys. osób niż w scenariuszu z cyklem, co wyjaśnić można większym wzrostem płac w porównaniu do scenariusza z trwającą dwa lata recesją. Wzrost wynagrodzeń zachęca do przenoszenia się pracujących z relatywnie mniej produktywnego rolnictwa do usług czy przemysłu.

Eksperyment polegający na próbie ekstrapolacji zaobserwowanych w latach 1992 – 2007 trendów rozwoju gospodarczego na okres po 2013 roku wskazuje, że zgodnie ze scenariuszem z cyklem konwergencja polskiej gospodarki do średniej UE-27 w latach 2003 – 2005 zarówno pod względem poziomu PKB per capita jak i struktury zatrudnienia nastąpi w 2020 roku, zgodnie z bardziej optymistycznym scenariuszem zrównoważonym spodziewać się tego można dwa lata wcześniej.

5.3.2. Szok inwestycyjny, szok realokacyjny na rynku pracy – kalibracja

Początkowo rozkładamy „szok legislacyjny” na dwie odrębne składowe – skokowy wzrost poziomu inwestycji i wzrost produktywności pracy, prowadząc odrębne analizy cząstkowe. Całkowity i ostateczny wynik prognostyczny jest kombinacją obu wymienionych efektów z poprawkami wynikającymi z możliwego nakładania się wpływu szoków na siebie i potencjalnego przeszacowania efektów końcowych. Przyjmuje się, iż wdrożenie dyrektywy usługowej nastąpi pod koniec 2009 roku.⁴⁾

Wprowadzamy do modelu szok imitujący zwiększony popyt na kapitał, wywołany skokowym przyrostem jego efektywności. Zakładamy mianowicie, iż akumulacja kapitału przyspiesza o 0,25 pkt. proc. w porównaniu do dynamiki akumulacji wziętej ze scenariuszy bazowych. Przyjmujemy dalej, iż jest to szok o wysokiej trwałości (0,97⁵⁾), istotnie wyższej od trwałości szoku wzrostu tempa produktywności pracy. Założenie o charakterze szoku wynika implicite ze struktury modelu, zmiany strumienia inwestycji wyznacza się jako wynikowe dla tak założonej zmiany ścieżki akumulacji kapitału. Przy wyznaczeniu wpływu szoku na całkowite tempo produktu PKB uwzględnia się elastyczności produktu względem czynników produkcji, zgodnie z dekompozycją Solowa modelu wzrostu.

Dalsze założenia prognozy są następujące – przyjmuje się poziomy inwestycji ze scenariuszy bazowych zwiększone jedynie o wpływ szoku związanego z wdrożeniem dyrektywy. Zmienną wynikową w projekcji jest zatem izolowana kontrybucja nowych przyrostów kapitału do ogólnego tempa wzrostu przy założeniu pozostałych determinant w dekompozycji jako niezmiennych. Nowe tempo wzrostu implikują zmiany poziomów PKB wynikające z izolowanego wzrostu poziomów inwestycji, potencjalnie jednak właśnie w tym punkcie analizy występować będą efekty łączne obu szoków.

Istotnym wynikiem są nowe poziomy zasobu kapitału rzeczowego przy założeniu stopy deprecjacji identycznej z tą założoną w scenariuszach bazowych. Odniesienie poziomu kapitału rzeczowego do nowej ścieżki poziomów produktu prowadzi do uzyskania projekcji zmian produktywności czynników wytwórczych. Wzmocniona akumulacja kapitału obniża jego

⁴⁾ Jest to oczywiście założenie do pewnego stopnia abstrakcyjne, zwłaszcza że dotyczy sumy zmian wprowadzonych na skutek dyrektywy we wszystkich krajach członkowskich. Jednocześnie jednak charakter prowadzonej analizy wymaga przyjęcia założenia odnośnie do momentu, w którym wystąpią spowodowane dyrektywą szoki.

⁵⁾ Tzn. 97 % wpływu szoku z okresu poprzedniego przenosi się na okres bieżący

produktywność, co jest wynikiem uzasadnionym przez wyizolowanie wpływu szoku inwestycyjnego jedynie na zasób kapitału.

Szok realokacji na rynku pracy, ilustrowany w ramach modelu skokowym wzrostem produktywności pracy kalibruje się w sposób następujący: wychodząc od wyników świadczących o wzroście wartości dodanej w sektorze usługowym rzędu 1,1 proc. po wdrożeniu dyrektywy usługowej w jej pierwotnym brzmieniu⁶⁾ jednocześnie zauważając, iż w literaturze traktującej ogólnie o znoszeniu barier w sektorze usługowym uzyskuje się dla Unii Europejskiej wyniki mieszane⁷⁾ przyjęto wartość początkową skokowego wzrostu produktywności na poziomie 0,25 pkt. proc. odchylenia od ścieżki bazowej. Trwałość tego szoku o charakterze realokacyjnym zakłada się na poziomie 0,8, zdecydowanie niższym niż w przypadku szoku inwestycyjnego, zakładając iż w krótkim okresie czynnik pracy wykazuje mimo wszystko większą elastyczność od zasobu kapitału. Dla uproszczenia założono, iż dyrektywa nie wpłynie na decyzję o świadczeniu podaży pracy przez grupy nieaktywne zawodowo, innymi słowy przyjęto, iż wdrożenie dyrektywy usługowej w jej obecnym kształcie nie zmieni skali ani charakteru przepływów na polskim rynku pracy między biernością a aktywnością. Natomiast zmianie całkowitej produktywności towarzyszy realokacja czynnika pracy w rozbiciu na strukturę zatrudnienia w sektorze usługowym, co szerzej rozwija się w dalszej części niniejszej sekcji.

Przy wyizolowanej strukturze szoku własności dynamiczne reakcji gospodarki na szok realokacyjny są identyczne bez względu na założony scenariusz – wzrost produktywności z definicji przekłada się na tempo wzrostu PKB z poprawką na elastyczność całkowitej produktywności względem produktywności pracy.⁸⁾

⁶⁾ *Economic Assessment of the Barriers to the Internal Market for Services, Final Report, 2005*, s. 32

⁷⁾ Np. w Verikios, Zang (2000) i Dee, Hanslow (2000) symulacje prowadzą do wniosku o braku jakichkolwiek istotnych efektów mierzonych realnym PKB, podczas gdy Robinson i in. otrzymują, iż PKB wzrasta wskutek liberalizacji sektora usługowego o 1.2 proc.

⁸⁾ Tj. tempo wzrostu całkowitej produktywności jest średnią ważoną wzrostu produktywności kapitału i pracy, gdzie wagi to elastyczności produktu względem czynników wytwórczych.

5.4. Wpływ na konkurencyjność gospodarki

5.4.1. Wpływ na PKB i inwestycje

Dotychczas omówiono charakter obu rodzajów szoków, abstrahując od możliwych interakcji między nimi, co teoretycznie rodziłoby niebezpieczeństwo nieznacznego przeszacowania ich wpływu na gospodarkę. W rzeczywistości część przyrostu produktywności pracy założona dla szoku realokacyjnego wynikałaby ze zwiększenia poziomu kapitału wywołanego szokiem inwestycyjnym.

Innymi słowy, należy upewnić się, iż nie popełnia się błędu podwójnego liczenia wkładu szoków do zmian łącznego tempa produktu, korygując w szczególności tempo wzrostu produktywności pracy (zakładając, że część prezentowanego powyżej wzrostu produktywności pracy może wynikać w sposób niebezpośredni z szoku inwestycyjnego). Ma to istotne znaczenie dla dynamiki wynagrodzeń, która przy założeniu stałości podaży pracy w całości wynikać będzie z dodatkowego, nieprzewidzianego w scenariuszach bazowych przyrostu produktywności pracy. W tabeli 3. prezentujemy łączne zestawienie przesunięcia ścieżki tempa wzrostu produktu oraz podsumowanie efektów szoku legislacyjnego na poziomach podstawowych agregatów w odniesieniu do scenariuszy bazowych.

Tabela 3. Zestawienie wpływu wprowadzenia dyrektywy na PKB i inwestycje (ceny stałe 2006).

Scenariusz zrównoważony		2009	2010	2011	2012	2013	2014
Dynamika PKB (proc.)	A	5,20	5,04	5,18	6,23	6,95	6,82
	B	5,45	5,27	5,38	6,33	7,17	6,94
	B-A	0,25	0,23	0,20	0,10	0,22	0,12
Poziom PKB (mld PLN)	A	1 250	1 313	1 381	1 467	1 569	1 676
	B	1 253	1 319	1 390	1 478	1 584	1 694
	B/C	100,24	100,46	100,65	100,75	100,96	101,07
Inwestycje (mld PLN)	A	301	307	307	329	370	412
	B	307	314	314	337	378	421
	B/C	102,07	102,15	102,39	102,36	102,23	102,24
Scenariusz z cyklem							

		2009	2010	2011	2012	2013	2014
Dynamika PKB (proc.)	A	4,60	2,02	2,69	4,46	5,53	6,28
	B	4,85	2,17	2,91	4,67	5,63	6,44
	B-A	0,25	0,16	0,23	0,20	0,10	0,15
Poziom PKB (mld PLN)	A	1 240	1 265	1 299	1 357	1 432	1 522
	B	1 243	1 270	1 307	1 368	1 445	1 538
	B/C	100,24	100,40	100,62	100,81	100,91	101,05
Inwestycje (mld PLN)	A	288	285	263	272	296	304
	B	294	291	270	279	302	310
	B/C	102,05	102,19	102,48	102,48	102,14	101,94

A – wariant bazowy, B – wariant po wprowadzeniu dyrektywy

Dla scenariusza z cyklem okazuje się, iż istotne znaczenie mają założone w ścieżce bazowej istotne wzrosty całkowitej produktywności czynników wytwórczych wraz z wychodzeniem gospodarki z fazy spowolnienia wzrostu w latach 2009 – 2010 oraz relatywnie duże wzrosty inwestycji w latach 2013 – 2014 w porównaniu do zmian tej wielkości w latach 2009 – 2011. Można zatem na tej podstawie stwierdzić, iż na stabilnej ścieżce wzrostu gospodarczego wpływ transpozycji dyrektywy usługowej w projektowanej ustawie stosunkowo szybko wygasa, podczas gdy na ścieżce charakteryzującej się dużymi wahaniami cyklicznymi, efekty wynikające z wdrożenia dyrektywy usługowej są zwielokrotnione przez dynamiczny wzrost TFP towarzyszący przyspieszeniu gospodarczemu.

Tabela 4. Wynagrodzenia realne – odchylenia od ścieżki bazowej w pkt. proc., w nawiasach dynamika wynagrodzeń nominalnych

Rok	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Nowy scenariusz zrównoważony	0,25 (3,05)	0,2 (2,7)	0,16 (2,46)	0,12 (2,42)	0,1 (2,8)	0,08 (2,458)
Nowy scenariusz z cyklem	0,25 (3,05)	0 (2,5)	0 (2,3)	0,12 (2,32)	0,1 (2,7)	0,08 (2,458)

Wynagrodzenia rosną wraz z wdrożeniem dyrektywy usługowej, podążając za wzrostem produktywności przekraczającym scenariusze bazowe, tj. zgodnie z wartościami drugiego analizowanego przez nas szoku. W obu przypadkach powinien on być identyczny, z tym wyjątkiem, iż w latach 2010 – 2011 w scenariuszu z cyklem występuje odpływ netto liczby zatrudnionych, co powinno hamować proces wzrostu płac wynikających z wzrostu tempa produktywności przy braku zmian podaży pracy. Przy założeniu naturalnej stopy bezrobocia w długim okresie zmierzającej do około 6 % liczby aktywnych zawodowo, z zastosowanego modelu wynika, iż w horyzoncie prognozy płace realne rosną jedynie z powodu wystąpienia wzrostu produktywności (tu rozumianej jako wzrost netto, po korekcie poczynionej przy ostatecznej prognozie tempa wzrostu PKB). Z powodu wystąpienia recesji zakłada się, iż płace realne w scenariuszu z cyklem przestają rosnąć w latach 2010 – 2011. Płace nominalne zaprognozowano w oparciu o zbiorcze zestawienia dostępnych prognoz Komisji Europejskiej oraz polskich instytucji i agend rządowych przy założeniu, że w scenariuszu zrównoważonym inflacja utrzymuje się na średnio wyższym poziomie niż w przypadku scenariusza alternatywnego. Bardziej szczegółowo zmiany wynagrodzeń przedstawiono w scenariuszu poświęconym przedsiębiorstwom.

Zarówno import, jak i eksport bezpośrednich inwestycji zagranicznych (BIZ) są zjawiskami, które należy ocenić pozytywnie. W skali gospodarki globalnej, poprawiają efektywność alokacji czynników produkcji. Efekt jest jednak korzystny także z punktu widzenia każdego kraju z osobna. W przypadku kraju docelowego, jak już zostało wspomniane, przyspiesza to akumulację kapitału, co z kolei zwiększa produktywność pracy, wielkość produktu i dochody wszystkich czynników produkcji, w tym pracy. W drugim przypadku, oznacza to wykorzystanie przez rodzimych właścicieli kapitału możliwości, jakie dają inwestycje zagraniczne. Warto podkreślić, że nie ogranicza się to do kapitału rzeczowego. Także kapitał

ludzki, czyli specyficzne umiejętności, podlegać może zwiększającej jego efektywność realokacji. W przypadku importu BIZ, można to utożsamić z importem wiedzy. W przypadku eksportu, oznaczać to może znalezienie przez siłę roboczą korzystniejszych warunków (lub nawet możliwości).

Obserwacja danych wskazuje na wzrost internacjonalizacji własności przedsiębiorstw wraz z rozwojem gospodarczym kraju. Uważa się, że bariery administracyjno-prawne ograniczają ten proces. Stąd wynika pytanie, czy dyrektywa usługowa jest w stanie ograniczyć ich negatywny wpływ na wielkość przepływów kapitału. Dla znalezienia odpowiedzi, konieczna jest analiza danych o udziale kapitału zagranicznego w poszczególnych branżach w Polsce. Jeśli poziom ten jest wysoki, nie należy spodziewać się żadnego wpływu na przepływy BIZ. Po pierwsze, przedsiębiorstwa zagraniczne już przełamały bariery administracyjne, zatem ich redukcja nie powinna mieć znaczenia. Po drugie, nie należy spodziewać się, że rodzimi usługodawcy, nie mogąc do tej pory zaistnieć na krajowym rynku, będą w stanie prowadzić działalność poza nim. Możliwe jest natomiast, że pojedyncze punkty kontaktowe pomogą rozpocząć działalność nowym przedsiębiorcom na rynku rodzimym. Ich znaczenie, przynajmniej w kilkuletniej perspektywie, nie powinno być jednak zauważalnie duże.

W przypadku, kiedy obecny udział kapitału zagranicznego w sektorze jest niski, oznaczałoby to nieopłacalność inwestycji w nim dla zagranicznych przedsiębiorstw. Na ile mogłoby się to zmienić, zależy od tego, czy ograniczenia te wynikają bardziej z przyczyn administracyjno-prawnych, czy z samej natury branży. Niski poziom dyskryminacji, poza szczególnymi sektorami, które i tak nie zostały objęte dyrektywą, sugeruje raczej drugą możliwość. W tym przypadku, nie należy spodziewać się znaczącej intensyfikacji importu BIZ. To, czy umożliwi to polskim przedsiębiorcom rozszerzenie działalności na rynki zewnętrzne, zależy od charakteru posiadanych przez nich przewag komparatywnych.

Według stanu na koniec roku 2006, należności wynikające z BIZ w polskim sektorze usług wynosiły ponad 51 % wartości dodanej sektora. W przypadku pośrednictwa finansowego, nieruchomości, wynajmowania oraz usług biznesowych (łącznie) współczynnik ten wynosi 74 %.

Tabela 5. Wielkość napływów oraz skumulowanych BIZ w Polsce w 2005 roku.

	Stosunek zobowiązań Polski, wynikających z BIZ, do wartości dodanej sektora	Stosunek napływających BIZ do inwestycji w kapitał w sektorze
Handel i naprawy	0,59	5,34 ⁹⁾
Usługi dla biznesu	0,48	1,74
Budownictwo	0,18	0,08

Źródło: Opracowanie własne IBS na podstawie danych NBP oraz Eurostat.

Tabela 5. pokazuje, że udział kapitału zagranicznego w sektorach handlu oraz usług dla biznesu jest bardzo wysoki. Jednocześnie, w roku 2005 w dalszym ciągu występował silny proces przejmowania polskich podmiotów w obydwu branżach. Sektor budownictwa z kolei cechuje się bardzo niskim udziałem kapitału zagranicznego, a także niskimi napływami.

Wdrożona w ustawie dyrektywa usługowa, ułatwiając napływ kapitału zagranicznego dzięki punktowi kontaktowemu, obniżać będzie koszty rozpoczęcia działalności polskich podmiotów w równym stopniu. Równouprawnienie podmiotów ze względu na kraj pochodzenia nie będzie miało znaczącego wpływu, ponieważ, jak już zostało zauważone, w Polsce stopień dyskryminacji jest niewielki. Napływ BIZ do sektorów handlowego oraz usług dla biznesu jest bardzo silny już bez dyrektywy usługowej. Co więcej, w sektorach tych istotną rolę odgrywają duże przedsiębiorstwa. Dla nich wpływ dyrektywy usługowej będzie relatywnie mało istotny.

W sektorze budowlanym dominuje własność krajowa. W branży tej dominują małe przedsiębiorstwa. Firmy zagraniczne natomiast nie mogą wykorzystać korzyści skali ani nie posiadają znaczących przewag kosztowych nad polskimi. Jednocześnie, dyrektywa usługowa, spośród analizowanych sektorów, może najsilniej wpłynąć na transgraniczne przepływy kapitału właśnie w przypadku budownictwa. Ponieważ to Polska jest krajem posiadającym relatywne przewagi, należy spodziewać się raczej zwiększenia eksportu BIZ. W praktyce oznaczałoby to rozpoczynanie przez polskie przedsiębiorstwa działalności w krajach rozwiniętych, wiążące się ze zwiększeniem mobilności siły roboczej. W efekcie, liczba wykwalifikowanych w tym kierunku pracowników w Polsce będzie się zmniejszać, wytwarzając presję na płace i ceny w branży, aż do wyrównania ich z poziomem w Europie

⁹ Wartości większe od jedności są możliwe, ponieważ BIZ obejmują także przejścia istniejącego już kapitału rzeczowego.

Zachodniej (proces taki można obserwować już w tej chwili, z tym że jest on spowodowany w większym stopniu indywidualnymi migracjami pracowników, a nie aktywnością polskich firm poza granicami kraju). Przeciwważny do tego procesu może być jedynie napływ BIZ (i pracowników) z najsłabiej rozwiniętych krajów UE, jak Rumunia. Jednakże w tym wypadku trudno spodziewać się, by jako cel „emigracji zarobkowej” wybrali Polskę, a nie kraje Europy Zachodniej. Powyżej opisany proces uwarunkowany jest jednak mobilnością przedsiębiorców i pracowników w branży. Z uwagi na ustalenia empiryczne na temat mobilności¹⁰⁾ oraz strukturę zatrudnienia w sektorze, wydaje się, że migracje będą mieć charakter tymczasowy lub sezonowy.

5.4.2. Wpływ na przedsiębiorstwa sektora usługowego

Zaprezentowana w niniejszym punkcie prognoza sektorowa jest komplementarna do przewidywań makroekonomicznych, zawartych w poprzednim podrozdziale. Jako kluczowe, a jednocześnie objęte działaniem dyrektywy, do analizy wybrane zostały cztery branże. Są to handel hurtowy, handel detaliczny, usługi dla biznesu,¹¹⁾ oraz usługi budowlane.

Prognoza wykorzystuje estymacje na danych panelowych¹²⁾ zależności struktury zatrudnienia, produktu oraz kapitałochłonności od poziomu rozwoju kraju, mierzonego poziomem produktu na mieszkańca. Jako punkt odniesienia, wybrane zostały kraje UE-15. Takie określenie próby jest tożsamy z założeniem o konwergencji realnej Polski do wspomnianej grupy krajów.

Dodatkowo, uwzględnione zostały różnice strukturalne pomiędzy krajami. Prognozy zakładają ich niezmiennosc, co w założonym, krótkim, horyzoncie czasowym powinno mieć miejsce. Następnie, uzyskane zostały przewidywania odnośnie do płac. W tym miejscu, przyjęte zostało założenie o równości wynagrodzeń i produktywności pracy. Jakkolwiek w rzeczywistości wartości te mogą się różnić, polepszanie się sytuacji na rynku pracy powodować będzie zbliżanie się obydwu wartości. Warunek wolnego wejścia na rynek, zakładający że liczba przedsiębiorstw na rynku będzie się zmieniać tak, aby koszty rozpoczęcia działalności były równe całkowitym oczekiwanym zyskom z niej, pozwolił na wyznaczenie prognozy liczby podmiotów. Wszystkie zaprezentowane poniżej wartości są

¹⁰⁾ Temat ten został wyczerpująco opisany w części III opracowania *Zatrudnienie w Polsce 2006. Produktywność dla Pracy, MPiPS, 2007*

¹¹⁾ Z wyłączeniem usług pośrednictwa finansowego oraz usług elektronicznych

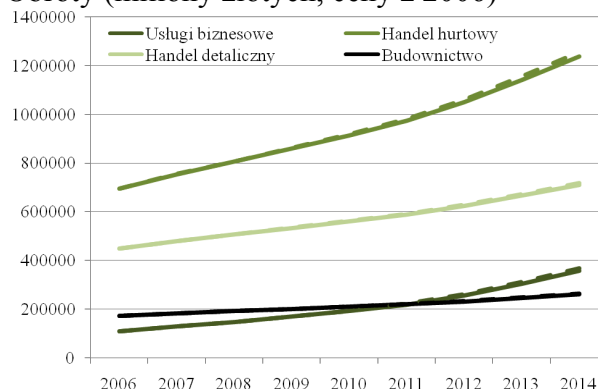
¹²⁾ Czyli uwzględniających zarówno przekrój krajów, jak też szereg czasowy dla każdego z nich

oszacowaniami – dotyczy to także wartości początkowych.¹³⁾ W tym miejscu należy także podkreślić, że prognoza dotyczy Polski i nie obejmuje polskich przedsiębiorców rozpoczynających działalność gospodarczą za granicą.

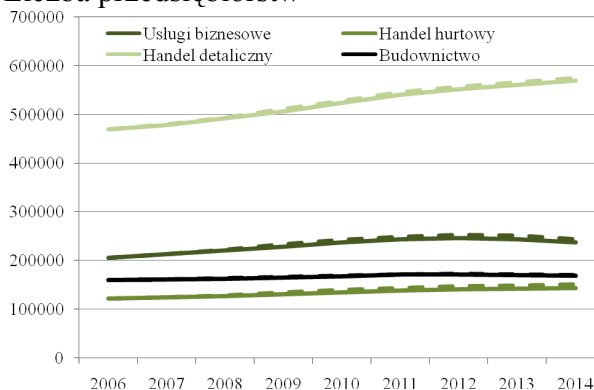
Wykres 5. Wpływ dyrektywy i projektowanej ustawy na przedsiębiorstwa usługowe

Scenariusz zrównoważony

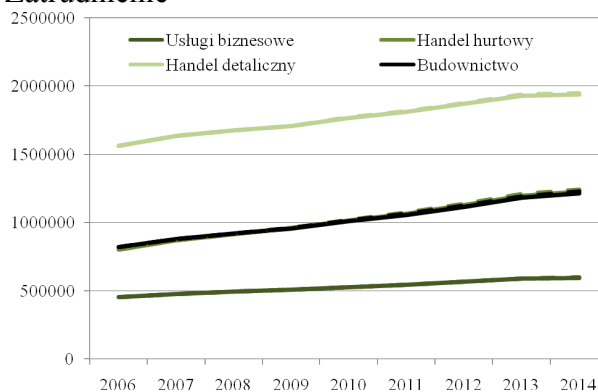
Obroty (miliony złotych, ceny z 2006)

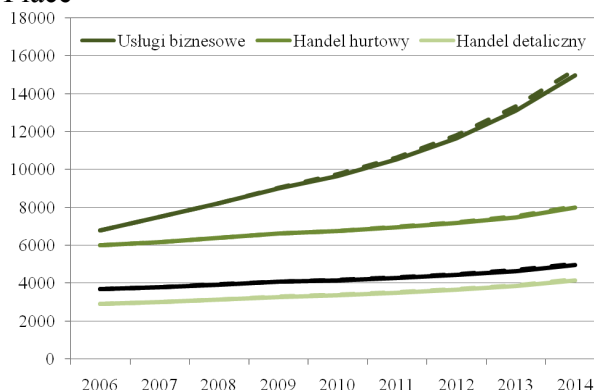
Liczba przedsiębiorstw

Zatrudnienie

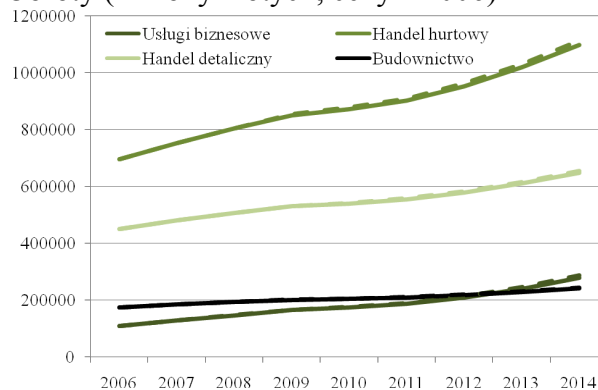

Płace

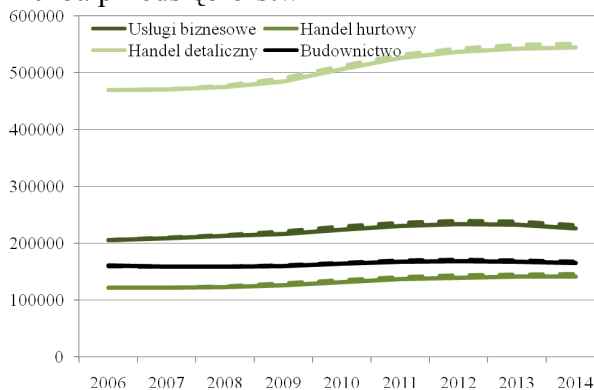

Scenariusz z cyklem

Obroty (miliony złotych, ceny z 2006)

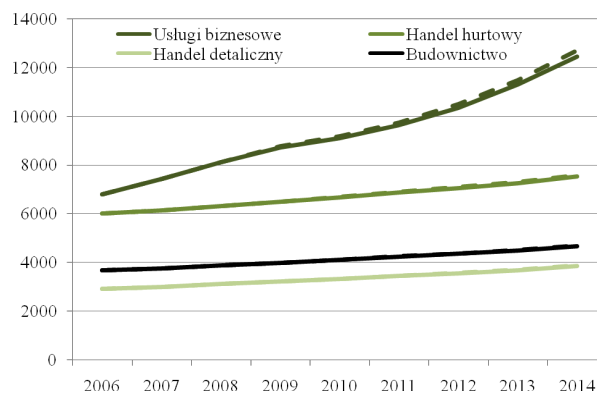
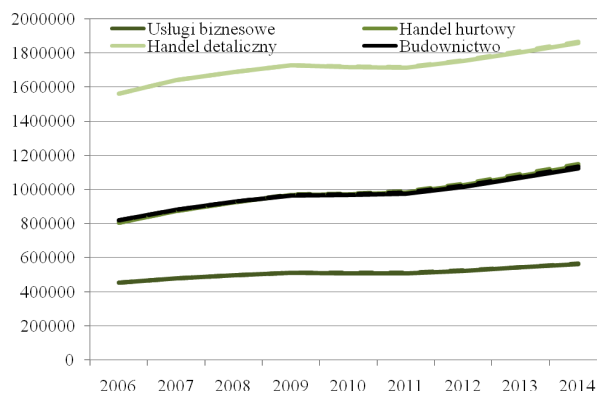
Liczba przedsiębiorstw

Zatrudnienie

Płace

¹³⁾ Co wynika z przyjętej metodologii. Niemniej oszacowane wartości początkowe, a zwłaszcza ich zróżnicowanie, dobrze oddają stan faktyczny.

Źródło: Opracowanie własne IBS.

Najistotniejszym wnioskiem, płynącym z obserwacji wrażliwości uzyskanych prognoz jest to, że implementacja dyrektywy usługowej w projektowanej ustawie największy wpływ będzie mieć na dynamicznie rozwijający się sektor usług dla biznesu. Dotyczy to płac i obrotów. Ustawa nie będzie mieć natomiast istotnego wpływu na wielkość zatrudnienia. Także płace poza sektorem usług dla biznesu będą niewrażliwe na liberalizację rynku usług. Wyraźniejszy będzie natomiast wpływ na obroty, szczególnie w handlu hurtowym. Znaczenie liberalizacji handlu jest większe w przypadku scenariusza z cyklem koniunkturalnym, przy czym różnice są niewielkie. Odchylenia od prognozowanych wartości, nieuwzględniających wpływu dyrektywy usługowej, prezentuje poniższe zestawienie.

Tabela 6. Wpływ dyrektywy usługowej i projektowanej ustawy na rynek pracy w wybranych sektorach usługowych (scenariusz budżetowy).

Scenariusz zrównoważony							
	Rok	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Zatrudnienie	Usługi biznesowe	0,10 %	0,25 %	0,34 %	0,41 %	0,50 %	0,60 %
	Handel hurtowy	0,17 %	0,39 %	0,53 %	0,62 %	0,73 %	0,84 %
	Handel detaliczny	0,08 %	0,19 %	0,27 %	0,32 %	0,39 %	0,47 %
	Budownictwo	0,16 %	0,37 %	0,51 %	0,61 %	0,75 %	0,89 %
Płace	Usługi biznesowe	0,36 %	0,84 %	1,17 %	1,41 %	1,72 %	2,05 %
	Handel hurtowy	0,12 %	0,29 %	0,40 %	0,48 %	0,58 %	0,68 %
	Handel detaliczny	0,15 %	0,35 %	0,49 %	0,59 %	0,72 %	0,86 %
	Budownictwo	0,13 %	0,30 %	0,42 %	0,50 %	0,61 %	0,72 %
Scenariusz z cyklem							
	Rok	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Zatrudnienie	Usługi biznesowe	0,13 %	0,23 %	0,34 %	0,43 %	0,50 %	0,58 %
	Handel hurtowy	0,22 %	0,37 %	0,55 %	0,68 %	0,77 %	0,87 %
	Handel detaliczny	0,11 %	0,18 %	0,27 %	0,34 %	0,39 %	0,46 %
	Budownictwo	0,20 %	0,34 %	0,51 %	0,64 %	0,75 %	0,87 %
Płace	Usługi biznesowe	0,46 %	0,78 %	1,18 %	1,49 %	1,72 %	2,00 %
	Handel hurtowy	0,16 %	0,27 %	0,40 %	0,51 %	0,58 %	0,67 %
	Handel detaliczny	0,19 %	0,33 %	0,49 %	0,62 %	0,72 %	0,84 %
	Budownictwo	0,16 %	0,28 %	0,42 %	0,53 %	0,61 %	0,71 %

Źródło: Opracowanie własne IBS.

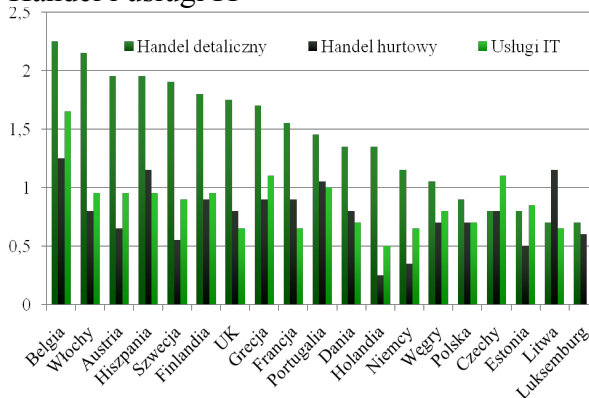
5.4.3. Ocena zmiany sytuacji konkurencyjnej polskich przedsiębiorstw

O wpływie zmiany prawa na sytuację konkurencyjną przedsiębiorstw można mówić w przypadku, kiedy ta albo wprowadza dyskryminację niektórych firm, albo ją usuwa. Obecnie, rozbieżność w oddziaływaniu systemu instytucjonalno-prawnego na zróżnicowanie w konkurencyjności firm nie wynika bezpośrednio z regulacji prawnych. Przykładowo, wysokie koszty rozpoczęcia działalności gospodarczej (długość i poziom komplikacji procesu rejestracji) są dla przedsiębiorcy kosztem stałym. Oznacza to, że w najmniejszym stopniu ograniczają one duże firmy. Poza tym, wzmacniają pozycję już istniejących firm i utrudniają konkurowanie nowym graczom.

Wykres 6. Oszacowany koszt, wynikający z barier formalno-prawnych. Wyrażony w procencie, o który zmniejszony został produkt sektora.

Usługi księgowo

Handel i usługi IT

Źródło: Opracowanie własne IBS na podstawie oszacowań zawartych w *Economic Assessment of the Barriers to the Internal Market of the Services*, Copenhagen Economics, 2005.

Potencjalnie, liberalizacja rynku usług może poprawić sytuację konkurencyjną polskich przedsiębiorstw przez:

- Obniżenie kosztów rozpoczynania i prowadzenia działalności w krajach, w których bariery administracyjne są wysokie, a szczególnie dyskryminowani są przedsiębiorcy zagraniczni, a także ogólne obniżenie tych kosztów w Polsce,
- Obniżenie kosztów działalności, na skutek obniżenia kosztów, wynikające ze zwiększenia konkurencji na rynku dostawców,
- Umożliwienie wykorzystania specyficznych przewag konkurencyjnych, które są w większym stopniu dostępne dla polskich podmiotów. Dotyczy to przede wszystkim

siły roboczej o określonych kwalifikacjach. Podstawową barierą utrudniającą wykorzystanie tej przewagi jest znajomość języka.

Dodatkowo, nieuwzględniona w ostatecznej wersji dyrektywy zasada kraju pochodzenia, zwiększyłaby możliwości zaistnienia polskich przedsiębiorstw w krajach, gdzie istnieją znaczące bariery w dostępie do rynku usług. W rzeczywistości oznaczałoby to dyskryminację firm zagranicznych na ich rodzimych rynkach.

Pogorszenie sytuacji konkurencyjnej polskich przedsiębiorstw mogłoby natomiast nastąpić w wyniku zmniejszenia barier dla firm zagranicznych na polskim rynku. Sytuacja ta jest jednak nieprawdopodobna, ponieważ zasady rozpoczynania i prowadzenia działalności gospodarczej w Polsce – w odróżnieniu od wielu innych państw Unii Europejskiej – nie dyskryminują (lub czynią to w niewielkim stopniu) obcokrajowców.

Tabela 7. Charakterystyka najważniejszych branż usługowych.

Branża	Czy jest objęta dyrektywą?	Udział czynnika pracy w wytwarzaniu wartości dodanej	Główny odbiorca usług	Czy wymaga bezpośredniego kontaktu z klientem (usługodawcy lub infrastruktury)?
	Tak/Nie	Niski/przeciętny/duży	Przedsiębiorstwa/gospodarstwa domowe	
Transport	Nie	Średni	Obydwa	Tak
Usługi komunalne	Nie	Niski	Obydwa	Tak
Handel detaliczny	Tak	Wysoki	Gospodarstwa domowe	Tak/Nie
Handel hurtowy	Tak	Średni	Przedsiębiorstwa	Nie/Tak
Usługi budowlane	Tak	Średni	Obydwa	Tak
Usługi finansowe	Nie	Wysoki	Obydwa	Nie
Usługi księgowość	Tak	Wysoki	Przedsiębiorstwa	Nie
IT	Tak ¹⁴⁾	Bardzo Wysoki	Przedsiębiorstwa	Nie
Pozostałe	Tak	Średni	Przedsiębiorstwa	Nie

usługi biznesowe				
Usługi turystyczne	Tak	Wysoki	Gospodarstwa domowe	Tak

Źródło: Opracowanie własne IBS na podstawie danych Eurostat.

Możliwości wykorzystania wyżej opisanych kanałów zależą od charakterystyki poszczególnych branż. Podstawowe ekonomiczne teorie gospodarki otwartej zakładają podział dóbr rynkowych na handlowalne i niehandlowalne.¹⁵⁾ Tradycyjnie, sektor usług dotyczył głównie drugiego typu. Rozwój technologii informatycznych sprawił jednak, że obecnie duża część wartości dodanej wytwarzana jest w branżach mogących wykonywać swoje usługi bez wchodzenia w bezpośredni kontakt z klientem. W przypadku usług niehandlowalnych, wpływ implementacji dyrektywy usługowej w projektowanej ustawie dotyczyć będzie głównie możliwości zakładania i prowadzenia działalności gospodarczej na terenie określonego kraju. W przypadku tym, wiązałoby się to z migracjami (co najmniej czasowymi) siły roboczej. W przypadku handlowalnych, wpływ dyrektywy opierać się będzie na ułatwieniu prowadzenia działalności we własnym kraju i większych możliwościach świadczenia usług dla podmiotów zagranicznych.

Jak prezentuje wykres 6. Polska należy do krajów o relatywnie niskim poziomie sektorowych barier administracyjno-prawnych. Ponadto, w przypadku handlu hurtowego (jak również usług IT), różnice pomiędzy krajami są nieistotne, a sam rynek w dużym stopniu zliberalizowany. W przypadku handlu detalicznego, widoczny jest znacznie wyższy poziom regulacji w większości krajów Europy Zachodniej. Największe zmiany dotyczyć będą jednak branży księgowości, gdzie w niektórych krajach koszty administracyjne sięgały 18 proc. produktu sektora. Jednocześnie, oszacowania Copenhagen Economics¹⁶⁾ wskazują, że w krajach tych usługodawcy zagraniczni byli dyskryminowani w wysokim stopniu. Dotyczy to nie tylko usług księgowości i handlu, ale także usług prawnych, inżynierskich i architektonicznych.

¹⁴⁾ Z zakresu dyrektywy usługowej wyłączone są usługi i sieci łączności elektronicznej oraz urządzenia i usługi im towarzyszące.

¹⁵⁾ Na potrzeby analizy przyjęta została klasyfikacja usług jako niehandlowalnych w przypadku, kiedy do jej wykonania konieczny jest bezpośredni kontakt z klientem.

¹⁶⁾ *Economic Assessment of the Barriers to the Internal Market of the Services*, Copenhagen Economics, 2005, s. 77.

Podsumowując, można postawić pytanie, jakie są kluczowe obszary, w których implementacji dyrektywy w projektowanej ustawie daje możliwość poprawy sytuacji konkurencyjnej polskich przedsiębiorstw. Przede wszystkim, będą to branże, w których nie występują znaczące korzyści skali. W przypadku sektorów, które charakteryzują się przychodami rosnącymi (szybciej, niż proporcjonalnie) wraz ze wzrostem wielkości produkcji,¹⁷⁾ istnieją naturalne bariery wejścia dla nowych przedsiębiorstw. Dlatego administracyjno-prawne ograniczenia mają niewielki wpływ na kształtowanie się struktury rynku. Ponadto, zmiana dla dużych przedsiębiorstw będzie mało zauważalna. Z uwagi na to, że koszty rozpoczęcia działalności mają charakter kosztu stałego, stanowią one niewielką część obrotów największych firm. Polscy przedsiębiorcy muszą natomiast posiadać dostęp do przewag konkurencyjnych. Takim obszarem jest niższy, niż w krajach Europy Zachodniej, koszt pracy. Jednocześnie, polscy pracownicy charakteryzują się dość wysokimi kwalifikacjami, szczególnie w niektórych obszarach.

Informacji dotyczących potencjału siły roboczej o specyficznych kwalifikacjach dostarcza analiza danych o szkolnictwie wyższym. Przykładowo, zgodnie z Eurostatem, w 2005 r. ponad 14 proc. wszystkich kształcących się na kierunkach społecznych, biznesowych i prawnych studentów w Unii Europejskiej (27 krajach), uczyło się w Polsce. W przypadku nauk inżynierskich i budownictwa, współczynnik ten wyniósł ponad 9 proc, natomiast w przypadku przygotowania do branży usługowej – ponad 20 proc. Jakkolwiek dane te nie mówią nic o jakości kształcenia, to pozwalają jednak dostrzec duży potencjał ludzki, jaki Polska posiada w chwili obecnej w branżach hotelarsko-gastronomicznej, handlowej oraz otoczenia biznesu. Biorąc także pod uwagę coraz lepszą znajomość języków obcych oraz wzrastającą mobilność, stwarza to szansę zwiększenia udziału Polski w wytwarzaniu usług tego typu. To, czy stanie się to za pośrednictwem polskich, czy zagranicznych przedsiębiorców zależy przede wszystkim od optymalnej wielkości przedsiębiorstwa.

W sektorach, w których występować będą silne korzyści skali, dominować będą duże przedsiębiorstwa. Z uwagi na pozaprawne koszty wejścia na rynek (przykładowo, wynikające z uboższej informacji o branży przed wejściem w nią, ustalonej marki lub kosztów instalacji kapitału), wzmocniona zostanie pozycja firm już istniejących. Szczególnie w sektorach tradycyjnych, takich jak handel, zdecydowana większość działających w sektorze podmiotów ulokowana jest w gospodarkach, które wysoki poziom rozwoju osiągnęły najwcześniej.

¹⁷⁾ Względnie – rosnącymi wolniej, niż proporcjonalnie, kosztami produkcji.

Z drugiej strony, krajowi przedsiębiorcy utrzymają większe możliwości korzystania z niektórych przewag polskiej gospodarki. W szczególności, dotyczy to branż, wymagających specyficznych kwalifikacji pracowników, niezwiązanych z umiejętnościami językowymi. Za przykład posłużyć może sektor budowlany.

5.4.4. Szanse i zagrożenia dla małych i średnich przedsiębiorstw

Podstawową szansą dla małych i średnich przedsiębiorstw jest ułatwienie rozpoczęcia działalności gospodarczej w wyniku stworzenia punktu kontaktowego. Ograniczy to koszty, wynikające zarówno z konieczności ponoszenia opłat, jak też czasu potrzebnego do spełniania wszystkich wymagań formalnych. Ponieważ mają charakter raczej jednorazowy, a także są w dużej mierze niezależne od wielkości przedsiębiorstwa, są tym dotkliwsze, im mniejsze jest przedsiębiorstwo. Należy w tym miejscu zauważyć, że punkt kontaktowy dotyczyć będzie nie tylko przedsiębiorców zagranicznych i nie tylko usługodawców. Oznacza to, że takie rozwiązanie powinno zwiększyć aktywność w całej gospodarce, szczególnie jednak w przypadku najmniejszych przedsiębiorstw, zniechęcanych dotychczas przez zawile i uciążliwe wymagania formalno-administracyjne.

Największe szanse, jeśli chodzi o polskie małe i średnie przedsiębiorstwa, dotyczą niehandlowanych usług, świadczonych przez usługodawców z terenów graniczących z Niemcami, a także wybranych usług na rzecz biznesu. W pierwszym przypadku, dotyczy to głównie budownictwa, w drugim usług o charakterze księgowym. W przypadku handlu, nie wydaje się by polscy przedsiębiorcy posiadali przewagi konkurencyjne. Sektor ten nie wiąże się z żadnymi specyficznymi aktywami, a konieczność albo bezpośredniego kontaktu z klientem, albo opłacenia kosztów transportu, utrudnia wykorzystanie przewagi w zakresie niższego kosztu pracy.

W Unii Europejskiej (27 krajów), przeciętna wielkość zatrudnienia w przedsiębiorstwie zajmującym się doradztwem podatkowym, księgowością i audytem wynosi niewiele ponad 3 osoby.¹⁸⁾ W przypadku usług budowlanych (wyłączając budownictwo infrastrukturalne), średnia wielkość firmy, zależnie od specjalizacji, waha się od dwóch do pięciu osób. Oznacza to, że branże te nie charakteryzują się znaczącymi korzyściami skali. Daje to możliwość zaistnienia na rynku także mniejszym podmiotom. W przypadku handlu detalicznego i

¹⁸⁾ Zgodnie z danymi Eurostat na 2004 r.

hurtowego, średnia wielkość zatrudnienia w Unii Europejskiej wynosi w przybliżeniu 5 osób, przy czym w wybranych podsektorach wartości te są znacznie wyższe. Jednocześnie, jedynie 22 proc. wartości dodanej wytwarzane było w dużych przedsiębiorstwach w przypadku handlu hurtowego, podczas gdy w przypadku handlu detalicznego ponad 42 proc. W przypadku usług dla biznesu, w skład których, obok już wymienionych, wchodzi także usługi marketingowe, zarządzanie personelem, doradztwo techniczne oraz usługi inżynierskie, udział dużych przedsiębiorstw w wytwarzaniu wartości dodanej wynosi 31 proc, średnich zaś 17 proc. Wartości te potwierdzają, że małe podmioty mają możliwość odgrywania znaczącej roli na rynku. Dla porównania, w sektorze telekomunikacyjnym ponad 90 proc. wartości dodanej wytwarzane jest w dużych przedsiębiorstwach.

Teoretycznie do podstawowych zagrożeń po stronie Polski należy ryzyko wyparcia z rynku krajowych przedsiębiorców przez podmioty zagraniczne. Jednocześnie, praktyczny brak dyskryminacji do tej pory oznacza, że sytuacja polskich firm nie ulegnie relatywnemu pogorszeniu. Z punktu widzenia dużych przedsiębiorstw zagranicznych i międzynarodowych, zmiana nie będzie miała istotnego znaczenia. Z kolei małe i średnie przedsiębiorstwa zagraniczne nie będą mieć przewagi konkurencyjnej wobec polskich.

Znaczenie dla przedsiębiorstw będzie mieć także wpływ implementacji dyrektywy usługowej w projektowanej ustawie na rynek pracy. Poprawa możliwości zarobkowych w wybranych sektorach, w szczególności ułatwienie rozpoczynania działalności gospodarczej w krajach Europy Zachodniej, zmniejszy dostępność siły roboczej w Polsce. Skutkiem tego będą zwiększone wymagania płacowe. Obrazem tego procesu są zmiany na rynku pracy w Polsce w ostatnich latach, gdzie liczba wakatów w wielu tradycyjnych sektorach (w tym handlu i budownictwie) jest wysoka. Skutkiem wdrożenia dyrektywy usługowej będzie faktyczne zwiększenie możliwości podejmowania pracy w rozwiniętych krajach europejskich. Z uwagi na zastrzeżenia i ograniczenia, zasygnalizowane w tym rozdziale, wpływ ten będzie jednak niewielki.

Podsumowując, polscy przedsiębiorcy uzyskają szansę ekspansji na rynki zachodnie w wybranych branżach, szczególnie w zakresie usług dla biznesu. W sektorze usług niehandlowanych, intensyfikacji podlegać będzie świadczenie usług budowlanych. Polskie firmy nie zostaną narażone na zwiększenie się konkurencji na rynku krajowym. Pewnym wyzwaniem będzie natomiast zmniejszanie się zasobu pracy nisko wykwalifikowanej,

powiązane z rosnącymi wymaganiami płacowymi. Implementacja dyrektywy w projektowanej ustawie o świadczeniu usług może wzmocnić ten proces.

5.4.5. Podsumowanie

Przeprowadzona analiza wskazuje na zróżnicowany wpływ wdrożenia dyrektywy usługowej w projektowanej ustawie na kluczowe sektory usługowe. Największe możliwości poprawy sytuacji konkurencyjnej, przejawiającej się w eksporcie usług do krajów najwyżej rozwiniętych, cechują branżę budowlaną oraz wybrane usługi dla biznesu. Niski poziom ograniczeń administracyjnych w chwili obecnej, korzyści skali oraz dominująca rola podmiotów zagranicznych powoduje, że w sektorze handlowym dyrektywa usługowa nie wspomogę w sposób znaczący rozwoju polskich przedsiębiorstw. Wykorzystanie szansy w sektorze budowlanym warunkowane jest jednak wystarczająco dużą mobilnością pracowników. Z drugiej strony, jej wysoki poziom może przyczynić się do migracji i szukania zatrudnienia u pracodawców zagranicznych, co obniżyłoby pozycję konkurencyjną polskich przedsiębiorstw. Niezależnie od charakteru tego procesu, spowoduje on wzrost cen na rynku krajowym.

Przeprowadzona analiza wrażliwości prognoz ilościowych wskazała, że pozytywnym skutkiem wdrożenia dyrektywy usługowej jest intensyfikacja szybkiego rozwoju usług dla biznesu, sektora dającego dobre możliwości zarobkowe i dostosowanego do kapitału ludzkiego polskiej siły roboczej. Jednakże sektor ten pozostanie zdominowany przez podmioty zagraniczne, podobnie jak branża handlu detalicznego. Pomimo niskiej kapitałochłonności, sektory te charakteryzują się rosnącymi korzyściami skali. Efekt ten przypisać można silnym efektom sieciowym, czyli rosnącej produktywności przedsiębiorstwa, wraz z liczbą zakładów produkcyjnych lub klientów. Przykładowo, oznacza to, że przedsiębiorstwa świadczące usługi dla biznesu są w stanie wykorzystywać wiedzę wewnętrzną i doświadczenia z prowadzenia działalności w różnych krajach.

Analiza ilościowa potwierdziła także wniosek z prognoz makroekonomicznych, dotyczący braku istotnego wpływu dyrektywy usługowej na poziom zatrudnienia. Znaczenie dla rynku pracy objawia się głównie w pozytywnym wpływie na wynagrodzenia.

5.5. Wpływ na rynek pracy

Liberalizacja rynku usług może prowadzić do egzogenicznego wzrostu podaży pracy, abstrahując od wzrostu popytu na pracę wynikającego ze wzrostu jej krańcowej produktywności. Sektor usługowy jest zdominowany przez małe i średnie przedsiębiorstwa, oferujące często – choć nie zawsze – usługi charakteryzujące się stosunkowo niskimi wymogami uzbrojenia technicznego pracy, o wiele większe znaczenie w ich „produkcji” ma zaangażowanie siły roboczej, tak więc zniesienie czynników ograniczających aktywność gospodarczą w tym sektorze może mieć wpływ na przepływy na rynku pracy.

Zmiany na rynku pracy, które nie wynikają ze wzrostu produktywności czynników, nie zmieniają trwale procesu konwergencji gospodarki polskiej do poziomów właściwych gospodarkom europejskim. Kanał transmisji wdrożenia dyrektywy usługowej modeluje się, nakładając na zmiany produktywności czynników dodatkowo przyspieszenie zmian struktury zatrudnienia w sektorze usługowym, zwiększając tempo przyrostu udziału czynnika pracy zatrudnionego w sektorze usług w okresie wdrożenia dyrektywy kosztem spowolnienia tego procesu w dalszych latach (wynika to z założenia o niezmienności procesu konwergencji realnej względem przejściowych szoków instytucjonalnych).

Bez większych wątpliwości można przyjąć, że wszystkie kraje Unii Europejskiej skorzystają na wdrożeniu dyrektywy usługowej; wydaje się jednak, że kraje „starej Unii” długookresowo mogą osiągnąć wyższe korzyści od krajów, które wstąpiły do niej niedawno, głównie z powodu większego otwarcia sektora usługowego na firmy zagraniczne w ostatniej wymienionej grupie państw. Zmiany poziomów w krajach „starej Unii” powinny być relatywnie większe, niż będzie to miało miejsce np. w Polsce, z zastrzeżeniem poczynionym już uprzednio, tj. możliwości wystąpienia przejściowych negatywnych dostosowań na poziomie mikroekonomicznym w krajach „starej Unii”.

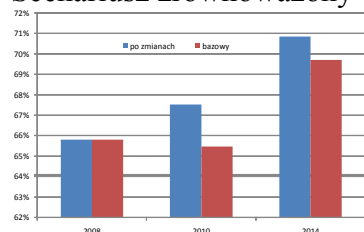
Reasumując, procesy jakościowe na rynku pracy, które wynikają z założonej ścieżki konwergencji realnej gospodarki polskiej do poziomu gospodarek europejskich ulegną przyspieszeniu w warstwie zmian struktury sektora usługowego, zwiększając przejściowo popyt na pracę i podaż pracy.

Ilościowa analiza wpływu implementacji dyrektywy poprzez projektowaną ustawę o świadczeniu na strukturę zatrudnienia w Polsce została przeprowadzona również w oparciu o scenariusz zrównoważony i z cyklem.

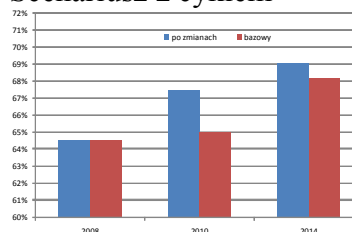
Każdy z analizowanych scenariuszy zakłada określone przepływy między sektorami oraz w szerszym ujęciu – między aktywnymi, nieaktywnymi i bezrobotnymi. Jednakże, wdrożenie dyrektywy usługowej modeluje się w tej sekcji w skali makro, przy wykorzystaniu podstawowych agregatów, identyfikując korelacje między tempem wzrostu PKB a względnymi przepływami między sektorami gospodarki. Wyznaczono współczynnik korelacji między zmianą względną PKB a zmianą względną zatrudnienia w usługach na poziomie 0,96 dla scenariusza z cyklem i rzędu 0,47 w scenariuszu zrównoważonym.

Wykres 7. Porównanie ewolucji udziału sektora usługowego w liczbie pracujących ogółem.

Scenariusz zrównoważony

Scenariusz z cyklem

Źródło: Obliczenia własne IBS.

Następnie, biorąc pod uwagę odchylenia tempa wzrostu produktu, wyznaczono nowe zmiany zatrudnienia w usługach i przemyśle, traktując zmiany w rolnictwie jako wynikowe dla ustalonej podaży pracy w scenariuszu z cyklem, scenariusz zrównoważony potraktowano inaczej, przyjmując utrzymanie się stałego tempa spadku zatrudnionych w rolnictwie na poziomie 6 proc. rocznie, wyznaczając zmianę zatrudnienia w sektorze usługowym wynikowo w zależności od zmian zatrudnienia w rolnictwie i przemyśle. Otrzymano, że w ciągu 5 lat po wdrożeniu dyrektywy usługowej w sektorze usługowym przybędzie około 60 tys. miejsc pracy w porównaniu do bazowego scenariusza z cyklem, i o około 100 tys. miejsc pracy w scenariuszu zrównoważonym. Pomimo różnych własności dynamiki PKB w obu scenariuszach, struktura rynku pracy zachowuje się w każdym z nich w sposób mocno odmienny od siebie nawzajem.

Na podstawie informacji uzyskanych w Polskim Komitecie Prognoz 2000 Plus przy prezydium PAN można zidentyfikować usługi¹⁹⁾, w przypadku których oczekuje się znacznego wzrostu zatrudnienia – tabela 11. Dotyczy to usług objętych dyrektywą jak np. pozycji profesjonalnych i technicznych usług biznesowych, gdzie wdrożenie dyrektywy

¹⁹⁾ Prezentujemy wyliczenia PAN ze względu na ich większą szczegółowość sektorową oraz dłuższy horyzont prognozy.

będzie miało bezpośredni wpływ na ich zwiększenie. Na pozostałe pozycje w tabeli 8. wpływ ten może być tylko pośredni. Odrębnie, w świetle tego samego źródła można zidentyfikować usługi, w których oczekiwane jest zmniejszenie zatrudnienia - przedstawiono je w tabeli 9. Do tych ostatnich mogą należeć usługi, na które popyt ulegnie zmniejszeniu lub usługi, które mogą być przedmiotem eksportu (podaż na rynku krajowym może być wskutek tego niewystarczająca).

Oczekuje się, że wdrożenie dyrektywy może wpłynąć na zwiększenie zatrudnienia w usługach wymienionych w tabeli 8. (wzrost ten może być większy niż przedstawiony w tabeli). Z drugiej strony dyrektywa może oddziaływać na zmniejszenie zatrudnienia w usługach wymienionych w tabeli 9.

Warto podkreślić, że w grupie tych usług nie będą wyłącznie te, których dotyczy liberalizacja przewidziana w dyrektywie. Istnieje wiele takich kategorii usług, które nie są przedmiotem liberalizacji, ale na które silny wpływ będzie miało samo otwarcie rynku UE. Do usług takich mogą należeć np. usługi transportu lotniczego, usługi telekomunikacyjne, usługi komputerowe itp.

Do kategorii usług, w których wielkość zatrudnienia może być mniejsza niż wykazana w tabeli 9., należy np. wykonywanie robót wykończeniowych i remonty mieszkań (silna tendencja do świadczenia tych usług za granicą) oraz usługi osobiste i naprawa artykułów użytku osobistego i domowego (mniejszy popyt na tego typu usługi).

Tabela 8. Wybrane usługi w kraju, których rozwój może zdynamizować otwarcie rynku usługowego w krajach UE.

PKD	Wyszczególnienie	Pracujący w tys.				Dynamika			Struktura w %	
		2000	2003	2013	2025	2003 (2000=100)	2013 (2000=100)	2025 (2000=100)	2000	2025
A do O	Gospodarka ogółem	13 926,2	13 027,4	15 100,0	15 975,0	93,5	108,4	114,7	X	X
II+III	Sektor usług ogółem:	7 224,8	7 007,2	9 066,0	10 865,0	97,0	125,5	150,4	100,0	100,0
62	Transport lotniczy	5,3	5,1	10,0	15,0	96,2	188,7	283,0	0,07	0,14
64.2	Usługi telekomunikacyjne	85,2	61,9	100,0	125,0	72,7	117,4	146,7	1,18	1,15
72	Usługi komputerowe i serwisowe	50,5	61,8	240,0	750,0	122,4	475,2	1485,1	0,70	6,90
73	Szkolnictwo wyższe	152,5	161,6	201,0	190,0	106,0	131,8	124,6	2,11	1,75
74.1 - 74.3	Profesjonalne i techniczne usługi biznesowe, z tego:	205,9	270,5	438,0	675,0	131,4	212,7	327,8	2,85	6,21
74.14	Doradztwo w zarządzaniu	35,4	60,8	101,0	255,0	171,7	285,3	720,3	X	X
80.3	Nauka, B+R	57,5	47,4	129,0	230,0	82,4	224,3	400,0	0,80	2,12
92.4	Agencje informacyjne	1,2	1,4	2,0	5,0	116,7	166,7	416,7	0,02	0,05

Źródło: Zestawienie własne na podstawie: A Karpiński, Przyszłość rynku pracy w Polsce, Warszawa 2006.

Tabela 9. Wybrane usługi, których zatrudnienie może się zmniejszyć w związku z otwarciem rynku usługowego w UE.

PKD	Wyszczególnienie	Pracujący w tys.				Dynamika			Struktura w %	
		2000	2003	2013	2025	2003 (2000=100)	2013 (2000=100)	2025 (2000=100)	2000	2025
A do O	Gospodarka ogółem	13 926,2	13 027,4	15 100,0	15 975,0	93,5	108,4	114,7	X	X
II+III	Sektor usług ogółem:	7 224,8	7 007,2	9 066,0	10 865,0	97,0	125,5	150,4	100,0	100,0
52	Detal: naprawa artykułów użytku osobistego i domowego	1 133,7	1 120,0	1 315,0	1 470,0	98,8	116,0	129,7	15,7	13,5
93	Usługi osobiste pozostałe	123,2	90,3	120,0	100,0	73,3	97,4	81,2	1,7	0,9
45.212	Remonty mieszkań	240,0	198,6	230,0	250,0	82,7	95,8	104,2	1,7*	1,6*
45.4	Wykonywanie robót wykończeniowych	18,6	18,6	19,0	20,0	100,0	102,2	107,5	0,1*	0,1*

* w stosunku do gospodarki ogółem (nie zaliczane stricte do sektora usług)

Źródło: Zestawienie własne na podstawie: A Karpiński, *Przyszłość rynku pracy w Polsce*, Warszawa 2006.

5.6. Wpływ na sytuację i rozwój regionalny

Zakres wpływu wdrożenia dyrektywy 2006/123/WE w projektowanej ustawie o świadczeniu usług na sytuację w regionach będzie zróżnicowany i w dużym stopniu uzależniony od następujących czynników:

- udziału usług w strukturze zatrudnienia w regionie,
- położenia geograficznego danego regionu,
- struktury usług w regionie (zakresu występowania usług, na które wdrożenie dyrektywy będzie najsilniej oddziaływać),
- umiejętności regionów do przyciągania inwestorów, zainteresowanych tworzeniem w Polsce centrów usługowych (na zasadach offshoringu).

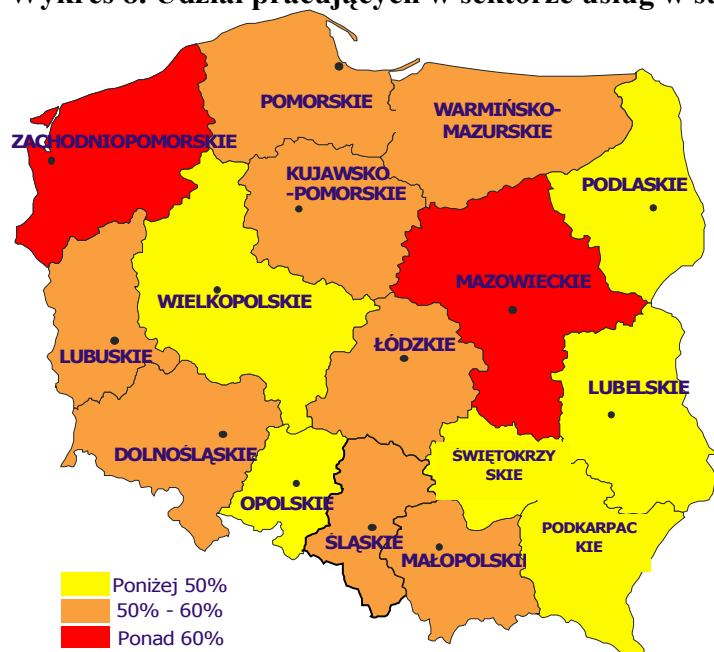
Najbardziej dynamizujący wpływ na rozwój gospodarczo-społeczny kraju wywiera ekspansja usług w tych regionach, w których mają one najwyższy udział w strukturze zatrudnienia. W Polsce najwyższym odsetkiem zatrudnionych w sektorze usług charakteryzuje się województwo mazowieckie (64,2%) oraz zachodniopomorskie (61,3%) i właśnie w tych regionach oczekuje się, że wpływ wdrożenia dyrektywy do krajowego porządku prawnego będzie najbardziej istotny.

Najmniejszy wpływ na sytuację w regionach będzie wywierała natomiast projektowana ustawa w tych województwach, w których udział pracujących w sektorze usług jest najniższy. Do województw tych należą przede wszystkim województwo lubelskie (42,5%), opolskie, wielkopolskie, podkarpackie, świętokrzyskie oraz podlaskie. Jednocześnie w tych województwach należy spodziewać się największej intensyfikacji zmian struktury sektorowej, w szczególności z rolnictwa – jednak proces ten niekoniecznie musi być wzmocniony przez dyrektywę usługową. Udział sektora usług w zatrudnieniu w poszczególnych województwach przedstawia mapa.

Analizując mapę można zaobserwować, że kolejnym czynnikiem, który będzie oddziaływał na sytuację na regionalnych rynkach usług będzie położenie geograficzne, a konkretniej odległość od granicy polsko-niemieckiej. Większy udział usług w strukturze zatrudnienia jest widoczny w województwach leżących na zachodzie i północy kraju (tereny o silnych związkach gospodarczych z Niemcami), a najniższy dla województw z tzw. „ściany wschodniej”. Jedynymi wyjątkami są tutaj województwa wielkopolskie i opolskie. Niższy

udział usług w strukturze zatrudnienia w województwie wielkopolskim może wynikać z silnej pozycji rolnictwa w strukturze zatrudnienia, natomiast w województwie opolskim z masowej migracji do pracy w usługach w Niemczech.

Wykres 8. Udział pracujących w sektorze usług w strukturze zatrudnienia.

Źródło: Zestawienie własne na podstawie: „Stan rynku usług w Polsce przed transpozycją Dyrektywy 2006/123/WE Parlamentu Europejskiego i Rady dotyczącej usług na rynku wewnętrznym”, Ministerstwo Gospodarki, wrzesień 2007.

Wdrożenie dyrektywy może przyczynić się jeszcze do pogłębienia tej dysproporcji. Liberalizacja na rynku usług będzie wpływać na unowocześnianie struktury usług dostępnych w województwach Polski Zachodniej (wzrost jakości usług będzie wymuszony koniecznością sprostania konkurencji). Nadal będą rozwijać się tradycyjne rodzaje usług, w których z uwagi na niższe koszty pracy polscy usługodawcy mogą sprostać konkurencji ze strony niemieckich przedsiębiorców (możliwość świadczenia usług na rynkach obu krajów równocześnie). Wśród województw położonych w Polsce centralno-wschodniej przewiduje się, że wdrożenie dyrektywy w projektowanej ustawie powinno jeszcze bardziej zdynamizować rozwój województwa mazowieckiego i małopolskiego, a także miast, w których zagraniczni inwestorzy lokować będą swoje centra usługowe.

Ze względu na brak oficjalnie publikowanych danych GUS dotyczących zatrudnienia w ww. usługach w podziale na województwa, wymienienie konkretnych regionów jest niemożliwe. Należy jednak pamiętać, że projektowana ustawa będzie oddziaływać szczególnie na te

województwa, których struktura zatrudnienia w wymieniowych w tabelach usług jest najwyższa.

Ostatnim elementem, który należy brać pod uwagę przy ocenie możliwości zmian w strukturze usług w poszczególnych regionach, jest zainteresowanie przedsiębiorców zagranicznych lokalizacją centrów usługowych. Offshoring (proces przenoszenia usług poza granicę kraju, w którym zlokalizowane jest przedsiębiorstwo) stwarza ogromne szanse dla tych miast, gdzie lokowane są tego typu inwestycje, na unowocześnienie struktury usług. Inwestorzy, wybierając lokalizację przedsięwzięcia, kierują się przede wszystkim kosztami pracy oraz wykształceniem potencjalnych kadr. Jak podkreślone jest w licznych opracowaniach, przedsiębiorcy coraz częściej decydują się na wybór innych miast poza Warszawą, czy Krakowem na miejsce swojej inwestycji. Doceniają oni coraz wyższy poziom wykształcenia mieszkańców mniejszych miast, a także niższe koszty zakupu ziemi oraz niższe koszty pracy. Do miast, które mają ogromną szansę stać się siedzibą znanych centrów usługowych, należą także: Wrocław, Szczecin, Katowice, Łódź, Lublin, Gdańsk, Poznań, czy Białystok. Unowocześnienie struktury usług w mieście często ma bezpośrednie przełożenie na modernizację struktury usług także w całym województwie.

Podsumowując, wszystkie wyżej wymienione elementy decydują o tym, że z dużym prawdopodobieństwem można wnioskować o pewnym oddziaływaniu transpozycji przepisów dyrektywy w projekcie ustawy o świadczeniu usług zwłaszcza na województwo mazowieckie oraz województwa Polski północno-zachodniej. Wpływ ten może być zarówno pozytywny, polegający na zwiększeniu udziału usług w strukturze zatrudnienia oraz unowocześnieniu struktury usług, jak i negatywny (wynikający w głównej mierze na niemożności zaspokojenia popytu na rynku krajowym na skutek przeniesienia przez usługodawcę swojej działalności za granicę).

5.7. Wpływ na konsumentów i gospodarstwa domowe

Postanowienia projektowanej ustawy bezpośrednio dotyczą raczej przedsiębiorstw, niż gospodarstw domowych. Jednocześnie, rośnie rola usług nieobjętych dyrektywą usługową, jak na przykład usługi transportowe, medyczne, czy audiowizualne.

Obszarem, który konsumentów dotyczyć będzie w największym stopniu, wydaje się być handel detaliczny. W przypadku Polski, gdzie sektor handlu detalicznego już w tym momencie w dużej mierze oparty jest na bezpośrednich inwestycjach zagranicznych, znaczenie dyrektywy usługowej będzie niewielkie. Z kolei handel elektroniczny, który wydaje się posiadać potencjał rozwojowy, należy do grupy branż nieobjętych dyrektywą.

Efekt redukcji asymetrii informacyjnej, ujawniającej się przez efekt *Home bias*, powinien z kolei wpłynąć dodatnio na konsumpcję zagranicznych usług w bankowości i usługach finansowych oraz zdrowotnych. W przypadku pierwszego sektora jest już zdominowany przez podmioty zagraniczne, a w przypadku obu – jest nieobjęty dyrektywą.

Ponadto, nieznaczny poziom dyskryminacji podmiotów zagranicznych w Polsce²⁰⁾ oznacza, że wpływ transpozycji dyrektywy w projektowanej ustawie o świadczeniu usług może mieć znaczenie głównie przez eksport usług. W tej sytuacji, realizacja rosnącego popytu wewnętrznego, powinna wzrastać niezależnie od regulacji. Pozytywny wpływ może mieć natomiast ułatwienie rozpoczęcia prowadzenia działalności dla wszystkich podmiotów, przez wprowadzenie pojedynczych punktów kontaktowych. Zmniejszenie obciążeń administracyjno-prawnych przedsiębiorstw usługowych, wpłynie negatywnie na poziom cen, zwiększając tym samym opłacalność korzystania z usług rynkowych. Największe znaczenie powinno to mieć w przypadku sektorów, gdzie nie występują znaczące korzyści skali (co oznaczałoby duże znaczenie pozaprawnych barier wejścia). To z kolei, wiąże się z wysokim stopniem wymienności produkcji domowej i rynkowej. Pozytywny wpływ dyrektywy i projektowanej ustawy na rozwój sektorów świadczących usługi wobec gospodarstw domowych wynikać będzie zatem nie tylko z bezpośrednich zależności, ale także ze zwiększania opłacalności korzystania z rynku. Przykładowo, w sektorze handlu detalicznego oznaczać to będzie mniejszą skłonność konsumentów do długotrwałych poszukiwań najkorzystniejszych ofert cenowych.

Obok wpływu na popyt, projektowana ustawa oddziaływać może na gospodarstwa domowe także przez rynek pracy. W szczególności, możliwość eksportu usług, powinna wpłynąć na polepszenie sytuacji w wybranych sektorach. Przykładowo, estymacje realnego kosztu barier formalnych²¹⁾ wskazują, że implementacja dyrektywy o usługach może potencjalnie

²⁰⁾ Zgodnie z oszacowaniami w *Economic Assessment of the Barriers to the Internal Market for Services*, Copenhagen Economics, 2005.

²¹⁾ Ibidem

zwiększyć eksport usług o charakterze księgowym, zwłaszcza uwzględniając przewagi komparatywne Polski w tym sektorze.

Na mobilność geograficzną części osób pozytywnie wpłynąć może ułatwienie rozpoczynania działalności gospodarczej poza granicami Polski. Dotyczy to przede wszystkim usług o charakterze budowlanym. Biorąc pod uwagę ograniczony zakres sektorowy, wpływ na mobilność będzie jednak ograniczony.

Drugim kanałem, przez który projektowana ustawa oddziaływać będzie na gospodarstwa domowe jest zwiększanie płac. Podobnie jak w przypadku cen, wzmocni to rozwój sektora usług, jednak w tym przypadku dotyczyć to będzie nie tylko branż objętych dyrektywą.

Dyrektywa przez przepisy dotyczące jakości usług i praw usługobiorców przyczyni się do zwiększenia zaufania do usługodawców, szczególnie tych pochodzących z innych państw członkowskich.

Podsumowując, w przypadku pojedynczych konsumentów i gospodarstw domowych, implementacja dyrektywy w projektowanej ustawie o świadczeniu usług będzie mieć wpływ głównie przez zmiany relatywnych cen poszczególnych usług oraz możliwości na rynku pracy. Jednocześnie, obecny stan polskiej gospodarki, przewidywania oparte na ustaleniach teoretycznych oraz zakres zmian prawnych sugerują, że wpływ na zdecydowaną większość usług będzie nieznaczny. Te, dla których zmiany mogłyby być znaczące, zostały wyłączone z dyrektywy. Część natomiast, jak handel detaliczny, wydają się w obecnej chwili niezależne od prawodawstwa tego typu, przynajmniej na polskim rynku.

Tym samym, bezpośredni wpływ na zachowania gospodarstw domowych, jak również wpływ przewidywanych zmian w zachowaniach konsumentów na oddziaływanie projektowanej ustawy na polską gospodarkę będzie niewielki.

Jednocześnie, implementacja dyrektywy może, przez istotny wpływ na wybrane sektory, pośrednio oddziaływać korzystnie na cały sektor usług. Najistotniejszym kanałem jest pośredni wpływ przez rynek pracy. Zwiększenie wynagrodzeń i możliwości zatrudnienia części społeczeństwa, wpłynie korzystnie na popyt na usługi, w wyniku rosnącego kosztu własnego czasu.

Oznacza to, że analiza decyzji gospodarstw domowych prowadzi do wniosków o większym, niż wynikałoby to ze standardowych analiz makro- i mikroekonomicznych, wpływie projektowanej ustawy na sektor usługowy. Zwiększeniu ulegnie urynkowane spełnianie potrzeb konsumentów, co oznaczać będzie większy ujawniony produkt, mierzony PKB oraz większą aktywność na rynku pracy.

5.8. Czy implementacja dyrektywy w projektowanej ustawie pozwoli Polsce osiągnąć status gospodarki opartej na wiedzy?

Podczas szczytu w Lizbonie w 2000 r. Rada przyjęła 10-letnią strategię lizbońską, której głównym celem było „przekształcenie Unii Europejskiej do 2010 roku w najbardziej dynamiczną i konkurencyjną gospodarkę opartą na wiedzy w świecie”. Celem pośrednim realizacji strategii było podniesienie stopy zatrudnienia do 70 %. Miało temu służyć m.in. zwiększenie zatrudnienia w usługach przez zniesienie barier w ich przepływie.

Projekt dyrektywy 2006/123/WE dotyczącej usług na rynku wewnętrznym powstał w oparciu o ww. cele. Wdrożenie dyrektywy powinno przyczynić się do dynamizacji procesu przekształcania się gospodarki europejskiej w gospodarkę opartą na wiedzy (GOW). Poddając szczegółowej analizie ten proces należy zauważyć, że budowa gospodarki opartej na wiedzy w poszczególnych krajach Unii Europejskiej znajduje się w różnych fazach.

Oceniając perspektywy Polski w tym względzie, trzeba wskazać na liczne bariery oraz opóźnienia, które należy przełamać, aby usprawnić proces przekształcania gospodarki polskiej w gospodarkę opartą na wiedzy. Należą do nich m.in.:

- niskie nakłady publiczne i prywatne na badania i rozwój (B+R),
- niski udział przemysłów wysokiej techniki w zatrudnieniu, produkcji oraz eksporcie,
- otoczenie instytucjonalne nie sprzyjające innowacyjności,
- system edukacji nie dostosowany do potrzeb społeczeństwa opartego na wiedzy (m.in. zbyt mała liczba absolwentów szkół wyższych na kierunkach ścisłych),
- słaby rozwój infrastruktury informatycznej i telekomunikacyjnej,
- niski udział w zatrudnieniu usług społeczeństwa informacyjnego oraz innych usług dynamizujących gospodarkę.

Wpływ wdrożenia dyrektywy prawnego projektowanej ustawie może mieć wpływ na przyspieszenie budowy gospodarki opartej na wiedzy poprzez oddziaływanie na przewyższanie co najmniej trzech wymienionych wyżej problemów, a mianowicie ustawa może wpływać na poprawę jakości otoczenia biznesowego, budowę struktury informatycznej oraz wzrost udziału w strukturze zatrudnienia usług dynamizujących rozwój gospodarczy.

5.8.1. Wpływ projektowanej ustawy na jakość otoczenia instytucjonalno-prawnego

Jak wynika z analiz jakości otoczenia instytucjonalno-prawnego pozostaje w Polsce na niskim poziomie w porównaniu z innymi krajami Unii Europejskiej. Otoczenie biznesowe stwarza bariery utrudniające działalność polskim przedsiębiorstwom. Należą do nich m.in. liczne formalności oraz relatywnie wysokie koszty rejestracji firmy, uciążliwa biurokracja i niska skuteczność sądownictwa.

Implementacja dyrektywy w projekcie ustawy o świadczeniu usług powinna mieć znaczący wpływ na zmniejszenie uciążliwości związanych z rejestracją działalności gospodarczej. Co prawda, przepisy dyrektywy zobowiązują państwa członkowskie do stworzenia pojedynczych punktów kontaktowych, w których załatwiane by były wszystkie procedury i formalności konieczne do podjęcia działalności usługowej, ale wdrożenie dyrektywy powinno przyspieszyć proces niwelowania barier przy rejestracji również innych rodzajów działalności.

5.8.2. Wpływ projektowanej ustawy na rozwój infrastruktury informatycznej

Funkcjonowanie punktu kontaktowego będzie pozytywnie wpływać nie tylko na tworzenie bardziej przyjaznego otoczenia biznesowego dla przedsiębiorców przez zmniejszenie uciążliwości związanych z rejestracją oraz ewidencją firmy, ale także będzie stymulować rozwój infrastruktury informatycznej. Wprowadzenie wymogu, aby wszystkie formalności oraz procedury dotyczące podejmowania i prowadzenia działalności usługowej były możliwe do załatwienia drogą elektroniczną, będzie popularyzowało zastosowanie technik informacyjnych wśród przedsiębiorców. Wydaje się wysoce prawdopodobne, że będzie upowszechniać się nie tylko zastosowanie komputera, czy Internetu przy zarządzaniu firmą. Znaczej popularyzacji powinny ulec także nowoczesne narzędzia informatyczne, które do tej pory jedynie w niewielkim stopniu były wykorzystywane przez przedsiębiorców, takie jak np. podpis elektroniczny. Zachętą do stosowania nowoczesnych technik informacyjnych są także

doświadczenia innych krajów. Na przykład inicjatywa podjęta w Niemczech w 2005 r., której celem była informatyzacja usług publicznych na poziomie federalnym, przyniosła wydatek rządu 1,65 miliarda euro, natomiast roczne oszczędności z tytułu jej wprowadzenia wynoszą około 400 milionów euro. Podobnych rezultatów dostarczają także inne badania, przeprowadzane przez Komisję Europejską, jak np. badanie korzyści płynących z zastosowania elektronicznych faktur. Zbieranie i przetwarzanie danych drogą elektroniczną przyniosło oszczędności rzędu 72 – 75 % w porównaniu z tradycyjną metodą zbierania i przetwarzania danych.

5.8.3. Wpływ projektowanej ustawy na unowocześnianie struktury zatrudnienia w usługach

Kolejnym obszarem przełamywania barier w budowaniu w Polsce gospodarki opartej na wiedzy jest wzrost w strukturze zatrudnienia usług społeczeństwa informacyjnego oraz takich, które dynamizują gospodarkę. Bezpośredni wpływ implementacji dyrektywy na zwiększenie zatrudnienia w tego typu usługach jest trudny do oszacowania z uwagi na m.in. niepełną liberalizację rynku usług (wyłączenie z oddziaływania dyrektywy niektórych usług mających istotne znaczenie dla struktury zatrudnienia w przyszłości takich jak np. usługi transportowe – w tym przede wszystkim usługi transportu lotniczego, usługi zdrowotne czy usługi telekomunikacyjne). Drugim poważnym problemem przy szacowaniu wpływu projektowanej ustawy o świadczeniu usług jest trudność określenia, w jakim stopniu wzrost zatrudnienia w usługach prowadzących do budowy gospodarki opartej na wiedzy jest wynikiem liberalizacji rynku usług, a w jakim wynika z ogólnych trendów dynamizacji rozwoju tego sektora usług. Analizując kategorie usług, na które liberalizacja rynku powinna mieć najsilniejszy wpływ, można zauważyć, że usługi prowadzące do budowy gospodarki opartej na wiedzy są tutaj w szerokim stopniu reprezentowane (choć, jak wskazano w rozdziale 3., niekoniecznie w nich występują obecnie największe bariery). W przypadku takich kategorii usług jak usługi telekomunikacyjne, komputerowe i serwisowe, czy profesjonalne i techniczne usługi biznesowe widać bardzo wysoką tendencję wzrostu zatrudnienia (np. w przypadku usług komputerowych i serwisowych prognozuje się, że zatrudnienie w latach 2000 – 2025 wzrośnie ponad 14 razy). Liberalizacja rynku usług powinna spowodować, że wzrost ten będzie jeszcze bardziej znaczący.

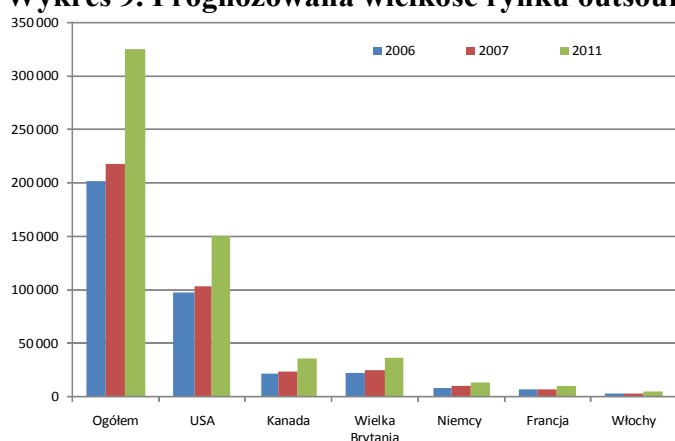
5.8.4. Wpływ projektowanej ustawy na rozwój offshoringu

Szansę na dynamiczny rozwój gospodarki opartej na wiedzy w Polsce daje proces przenoszenia nowoczesnych usług poza granicę kraju, w którym zlokalizowane jest przedsiębiorstwo (offshoring). Polega on w głównej mierze na lokalizacji centrów usługowych w krajach, wyróżniających się porównywalnie niższymi kosztami pracy, ale dysponujących zarazem wysokokwalifikowanymi pracownikami.

W literaturze ekonomicznej wyróżnia się 2 podstawowe rodzaje tego typu usług, tj. Business Process Offshoring (BPO) oraz Knowledge Process Offshoring (KPO). W skład sektora Business Process Offshoring wchodzi np. centra usługowe zajmujące się księgowością, czy zarządzaniem zasobami ludzkimi oraz call centers. Knowledge Process Offshoring koncentruje się na działaniach kluczowych dla przedsiębiorstwa, mających znaczenie strategiczne w dłuższej perspektywie czasowej takich jak np. badania i rozwój, projektowanie systemów informatycznych, czy tworzenie analiz oraz prognoz.

W okresie ostatnich lat występuje bardzo dobra koniunktura na świadczenie tego typu usług (średnia dynamika ich wzrostu w ostatnim okresie osiągała poziom 30 – 40 % rocznie). Wykres 9. przedstawia prognozowaną wielkość rynku outsourcingu w latach 2006 – 2011. Jak wynika z wykresu w 2011 r. prognozowana wielkość rynku zwiększy się o prawie 60 % w stosunku do 2006 r. Liderem rynku w tym zakresie są Stany Zjednoczone, którego prognozowany udział w rynku w 2011 r. przekroczy 46 %.

Wykres 9. Prognozowana wielkość rynku outsourcingu w latach 2006 – 2011.

Źródło: Zestawienie własne IBS na podstawie danych National Outsourcing Association.

Offshoring, zwany także nowoczesnym outsourcingiem, stwarza możliwości rozwojowe dla krajów, do których przenoszona jest działalność usługowa. Szansę tę wykorzystają m.in. Indie, w przypadku których szacuje się, że w 2012 r. w outsourcingu usług IT będzie

pracowało około 3,5 miliona ludzi. Udział eksport usług IT w ogólnym eksporcie Indii wzrósł dzięki temu z poziomu 3 % w 1996 r. do poziomu 21 % w 2003 r.

Jak wspomniano powyżej kluczowe, w momencie podejmowania decyzji o lokalizacji centrów usługowych, są dwa elementy: poziom kosztów pracy oraz dostęp do wysokokwalifikowanej kadry. Biorąc pod uwagę oba te elementy coraz więcej przedsiębiorców podejmuje decyzję o lokalizacji swojej inwestycji w naszym kraju.

Polskę ciągle jeszcze charakteryzuje stosunkowo niski poziom kosztów pracy. Dla porównania średnie płace inżynierów i informatyków są w Polsce na poziomie 36 % płacy w tej grupie w USA i 25 % płacy w Niemczech. Ponadto bardzo ważny dla przyszłych inwestorów jest poziom wykształcenia młodych ludzi, wkraczających na rynek pracy. Polska należy do prawdziwych rekordzistów pod względem odsetka młodzieży kontynuujących naukę na studiach wyższych. Corocznie progi uczelni opuszcza z dyplomem ponad 340 tys. młodych ludzi, znających dobrze co najmniej jeden język obcy. Bardzo dobrą lub dobrą znajomość języka angielskiego deklaruje ponad 55 % studentów.

W rankingach atrakcyjności inwestycyjnej Polska plasuje się na coraz wyższych pozycjach. W 2005 r. firma Ernst & Young określiła Polskę najatrakcyjniejszym krajem do inwestowania w sferę nowoczesnych usług. Tuż za Polską znalazły się Rosja, Niemcy, Węgry oraz Czechy. Pod względem atrakcyjności dla offshoringu usług, nasz kraj znalazł się natomiast na trzecim miejscu, za Chinami oraz Indiami.

Według badań przeprowadzonych przez The Economist Intelligence Unit w 2004 r. Polska zajęła 5 miejsce po Indiach, Chinach, Czechach i Singapurze. Zestawienie w rankingu opierało się na tak różnorodnych czynnikach wpływających na atrakcyjność inwestycyjną kraju, jak ryzyko polityczne, bliskość rynku, stabilność makroekonomiczna, kwestia bezpieczeństwa, otoczenie prawne, polityka podatkowa, koszty pracy, regulacje związane z zatrudnieniem oraz umiejętności pracownicze – języki obce, kwalifikacje, infrastruktura.

To właśnie infrastruktura przesądza, zgodnie z badaniami przeprowadzonymi przez firmę AT Kearney w 2004 r. o tym, że Polska nie znajduje się jeszcze wyżej w rankingach. Fatalny stan dróg, słaba gęstość sieci autostrad, czy mała przepustowość polskich lotnisk nie pozwala Polsce podjąć jeszcze skuteczniejszej walki o zagranicznych inwestorów.

Pomimo tego, w listopadzie 2006 r. w Polsce funkcjonowało ponad 80 centrów usługowych. Najwięcej z nich stanowiły centra finansowo-księgowo, logistyczne oraz centra obsługi klienta. Na zainwestowanie w budowę centrów usługowych w Polsce zdecydowały się tak znane na globalnym rynku firmy jak: Accenture, IBM Corporation czy Hewitt Associates. Wykres 10 przedstawia lokalizację wybranych centrów Business Process Offshoring w Polsce. Należy podkreślić, że liberalizacja rynku usług w Unii Europejskiej powinna wzmocnić jeszcze tendencje do nowoczesnego outsourcingu, dynamizując rozwój polskiej gospodarki.

Wykres 10. Mapa wybranych centrów BPO w Polsce.

Źródło: Polska Agencja Informacji i Inwestycji Zagranicznych.

Trzeba jednocześnie zauważyć, że dla budowy gospodarki na wiedzy najważniejsze jest przyciąganie centrów usługowych określonego typu, tj. centrów badawczo-rozwojowych najbardziej innowacyjnych firm. Mimo pewnych sukcesów również w tym segmencie, w Polsce dominują raczej mniej zaawansowane typy usług dla biznesu.

Wdrożenie dyrektywy o usługach w projektowanej ustawie nie może zapewnić osiągnięcia przez Polskę statusu gospodarki opartej na wiedzy, gdyż zależy on w dużej mierze od takich czynników, jak dostęp społeczeństwa do sieci teleinformatycznej, rozwój kwalifikacji niezbędnych do budowy GOW, czy rozwój procesów innowacyjnych. W tym zaś zakresie wpływ tej ustawy może być tylko niewielki.

Natomiast implementacja dyrektywy może przez liberalizację rynku usługowego pobudzić szybszy rozwój szeregu kategorii zaliczanych do nośników GOW, a tym samym przyspieszyć proces dochodzenia do statusu GOW.

5.9. Podsumowanie

W niniejszym opracowaniu OSR dokonano kompleksowej oceny wpływu na gospodarkę Polski implementacji dyrektywy 2006/123/WE dotyczącej usług na rynku wewnętrznym w projektowanej ustawie o świadczeniu usług. Rozważono zarówno efekty związane z wprowadzeniem postanowień dyrektywy do polskiego porządku prawnego, jak i skutki zwiększenia dostępności rynków innych państw członkowskich przy założeniu pełnej transpozycji dyrektywy.

Efekty dla przedsiębiorstw polskich i zagranicznych wynikające z transpozycji dyrektywy do polskiego prawodawstwa wynikać będą w pierwszym rzędzie z uproszczenia procedur administracyjnych i tym samym zmniejszenia kosztów rozpoczęcia i prowadzenia działalności gospodarczej. Dotyczyć to będzie również firm działających w innych niż objęte dyrektywą obszarach – zarówno przez zmniejszenie kosztów ich poddostawców, jak i prawdopodobne objęcie przynajmniej niektórymi zmianami ogółu podmiotów gospodarczych (wprowadzenie pojedynczych punktów kontaktowych, uproszczenie procedur administracyjnych). W związku z obecnie niewielkimi barierami dla przedsiębiorstw pochodzących z UE oraz z uwagi na wysoką penetrację rynku usług w Polsce przez podmioty zagraniczne, dyrektywa nie będzie miała większego wpływu na konkurencję między krajowymi i zagranicznymi podmiotami na rynku polskim.

W zakresie dostępności rynków zagranicznych, transpozycja dyrektywy w innych państwach będzie mieć największy wpływ na możliwości świadczenia usług w branży budowlanej oraz usług dla biznesu, przy mniejszym znaczeniu dla pozostałych branż. Jednocześnie w wypadku budownictwa można oczekiwać, że poważną barierą będzie dostępność siły roboczej; w wypadku usług dla biznesu przynajmniej w niektórych kategoriach usługi księgowe prawdopodobne jest dalsze wzmocnienie przewag komparatywnych Polski.

Opisane powyżej zmiany będą mieć wpływ na podstawowe wartości makroekonomiczne. W szczególności prognozuje się zwiększenie PKB o ok. jeden procent, rozłożone na kilka lat, przy dynamice PKB początkowo wyższej o ok. 0,25 pkt proc. i malejącej. Efekt dyrektywy będzie przejściowy w tym sensie, że trwale zwiększy produkt, jedynie czasowo wpływając na jego dynamikę. Zarówno struktura sektorów, dla których dyrektywa będzie mieć największe

znaczenie, jak i wnioskowanie na podstawie teorii ekonomii skłaniają do konkluzji, że implementacja dyrektywy w projektowanej ustawie sama w sobie nie spowoduje dramatycznych zmian w zaawansowaniu technologicznym gospodarki i tym samym zbliży polską gospodarkę do „gospodarki opartej na wiedzy” w takim stopniu, w jakim przejściowo podniesie dynamikę PKB.

Opisane zmiany będą wynikać z przejściowego zwiększenia dynamiki inwestycji i produktywności, które doprowadzą też do niewielkiego przyspieszenia przemian sektorowych w zatrudnieniu. Jednocześnie w związku z niezależnymi od dyrektywy ograniczeniami w aktywności zawodowej zmiany nie będą mieć istotnego wpływu na ogólny poziom zatrudnienia – zwiększą jedynie tempo realokacji pracy między sektorami oraz spowodują nieznaczny wzrost wynagrodzeń realnych. Zmiany te będą prawdopodobnie dość równomiernie rozłożone pomiędzy regionami Polski, z niewielką preferencją dla Polski centralnej oraz północno-zachodniej.

Jednocześnie projektowana ustawa wymusza zmiany funkcjonowania otoczenia formalno-prawnego przedsiębiorczości zmierzające ku deregulacji, upraszczaniu procedur oraz zmniejszaniu kosztów zakładania i funkcjonowania przedsiębiorstw. Wybrany sposób implementacji wprowadzi zmiany w sposób maksymalnie przyjazny dla wszystkich przedsiębiorców. Reorganizacja zarówno rejestracji, jak i kontaktów z urzędami publicznymi, zwiększenie roli IT w tym procesie oraz zmniejszenie biurokracji jest potencjalnie największym pozytywnym skutkiem implementacji dyrektywy, którego gospodarcze efekty mogą być istotnie wyższe od wynikających z analiz przeprowadzonych w niniejszym opracowaniu.

6. WPROWADZENIE, EGZEKWOWANIE I MONITORING

Dyrektywa wprowadza nowatorski mechanizm wzajemnej oceny. Państwa członkowskie pod określonymi warunkami mogą utrzymać pewne wymogi w zakresie istniejących systemów zezwoleń, wymogów podlegających ocenie oraz swobody świadczenia usług. Jednakże raporty te będą analizowane przez Komisję Europejską pod względem zgodności z prawem wspólnotowym. Również państwa członkowskie będą miały prawo przedkładania uwag do sprawozdań innych państw UE. Dyrektywa zobowiązuje państwa do informowania KE w sposób ciągły o nowych wprowadzanych wymogach w powyższym zakresie. Komisja rok od implementacji dyrektywy ma obowiązek przedstawić raport dla Parlamentu Europejskiego i Rady podsumowujący sprawozdania dot. stosowanych wymogów. W uzasadnionych przypadkach Komisja przedstawi propozycje dodatkowych inicjatyw w zakresie świadczenia usług.

Tym samym, pierwszy przegląd stosowania przepisów wdrażających dyrektywę o usługach powinien zostać w Polsce przeprowadzony rok od wejścia w życie odpowiednich przepisów, tj. na przełomie 2010 – 2011.

Następnie, co trzy lata będą badane skutki społeczno-gospodarcze wdrożenia dyrektywy w Polsce, jak również analizować czy przepisy są stosowane prawidłowo. Zaproponowany harmonogram jest zbieżny z harmonogramem przeglądu dyrektywy realizowanym przez Komisję Europejską. Przeprowadzanie odpowiednich analiz równoległe na poziomie krajowym i europejskim umożliwi Polsce aktywny udział w dalszych planowanych pracach nad dokończeniem budowy rynku wewnętrznego w usługach. Wskazanie Komisji obszarów wymagających dodatkowej regulacji (w tym usług wyłączonych z dyrektywy czy rozszerzenie działania art. 16 dyrektywy, rozszerzenie funkcjonalności PPK) poparte odpowiednimi badaniami z zakresu stosowania dyrektywy w Polsce może przyczynić się do dalszej liberalizacji rynku usług w Europie.

7. PLAN WDROŻENIA

Zgodnie z Harmonogramem przyjętym przez Komitet Europejski Rady Ministrów w dniu 16 listopada 2007r. plan wdrożenia dyrektywy o usługach na rynku wewnętrznym przedstawia się jak w poniższej tabeli:

Data Dz. Urz. UE	27.12.2006L 376
Numer wspólnotowego aktu prawnego	2006/123/WE 32006L0123
Wspólnotowy akt prawny	dyrektywa 2006/123/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 12 grudnia 2006 r. dotycząca usług na rynku wewnętrznym
Termin transpozycji	28.12.2009 r.
Projektowany/projektowane akty prawne	akt transponujący dyrektywę, zmiany w aktach obowiązujących
Opracowanie OSR i przygotowanie założeń do ustawy wdrażającej dyrektywę	01.02.2008 r.
Rozpoczęcie konsultacji społecznych	03. 07.2009 r.
Przygotowanie projektów aktów prawnych	01. 2009 r.
Termin przekazania projektów aktów prawnych do uzgodnień międzyresortowych i społecznych	03. 07. 2009 r.
Termin przyjęcia projektów aktów przez KERM	I połowa listopada 2009 r.
Termin przyjęcia projektów aktów przez RM	I połowa grudnia 2009 r.